

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

5

2022

ročník 74

Cena 40 Kč

Ilustrace: Kristýna Plíhalová

SOUČASNÁ LITERATURA

- Moderní italská literatura v českých překladech
- Elsa Morante: povolání vypravěč

ZÁMECKÉ KNIHOVNY

- Historie v českých zemích
- Skryté zámecké knihovny: Pacov, Staré Sedliště, Poběžovice, Bílý Potok

Průzkumy

Výsledky audioknižního průzkumu 2021

Přístupnost knihoven

Knihovna města Ostravy a Knihovna Kroměřížska

Knihovny v novém

- Jižní Svahy a Malenovice – pobočky KKFB ve Zlíně

Příloha „Děckaři děckařům“
(Práce s ilustrací v dětské knize)

Skryté zámecké knihovny s. 164–170
 ← Richard Coudenhove (1894–1972), zakladatel panevropského hnutí, v knihovně v Poběžovicích
 ←← Exlibris Jindřicha hraběte Coudenhove-Kalergi (1859–1906)

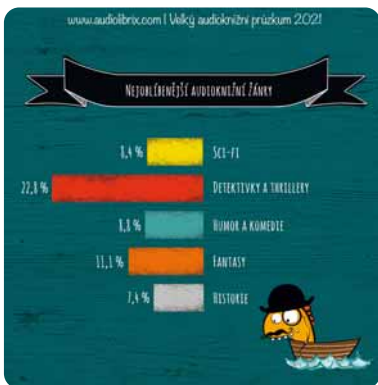
Foto: archiv KNM 4

„Ilustrované“ knihovny pro děti a mládež s. P3
 ↑ „Akvárium“ v dětském oddělení Městské knihovny Písek
 Foto: fotoarchiv MěK Písek

Certifikát Handicap Friendly pro Knihovnu města Ostravy s. 184–185
 ↑ Vystoupení nevidomé flétnistky Evy Blažkové v rámci festivalu Dny umění nevidomých na Moravě (2021)
 Foto: Lucie Čevelová a Drahomíra Kunčarová

Co říkají výsledky Velkého audioknižního průzkumu 2021 s. 171–173
 ↑ Nejoblíbenější audioknižní žánry podle průzkumu firmy Audiolibrix z roku 2021
 Grafika: Audiolibrix

Kroměřížská knihovna o krok blíže k neslyšícím s. 183
 ↓ Kurz znakování v Knihovně Kroměřížska, pořádaný pro knihovníky ve spolupráci s poradenským centrem pro neslyšící v Kroměříži
 Foto: fotoarchiv KVK v Liberci

- Téma – Zámecké knihovny**
- 163** _ Historie zámeckých knihoven v českých zemích | Petr Mašek
- 164** _ Skryté zámecké knihovny (Pacov, Staré Sedliště, Poběžovice, Bílý Potok) | Petr Mašek
Průzkumy
- 171** _ Co říkají výsledky Velkého audioknižního průzkumu 2021 | Petra Schultze
Audioknižní průvodce 5
- 174** _ Zasmát se při poslechu | Klára Smolíková, Lukáš Vavrečka
Právní poradna
- 177** _ Vyřazování dokumentů z knihovního fondu na žádost čtenáře knihovny | Jiří Klusoň
Příloha Děckaři děckařům
- 179** _ Ilustrace v knihách pro děti | Pavlína Lišovská
P1 _ Top 5 knih s ilustracemi od českých ilustrátorů | vybrala Kristýna Havlová
P2 _ Tipy na aktivity | Pavlína Lišovská
P3 _ „Ilustrované“ knihovny pro děti a mládež | Pavlína Lišovská
P4 _ Bubláné ilustrace | Pavlína Lišovská, Matty Čechovských

- Události**
- 181** _ Projekt NEWCOMER. Část I – popis projektu a představení účastníků | Vladana Pillerová
Přístupnost knihoven
- 183** _ Kroměřížská knihovna o krok blíže k neslyšícím | Marcela Kořínková
- 184** _ Certifikáty Handicap Friendly pro Knihovnu města Ostravy | Běla Svobodová
Knihovny v novém
- 186** _ Rekonstrukce dvou největších poboček krajské knihovny ve Zlíně | Jana Tomancová
Současná literatura
- 190** _ Moderní italská literatura v českých překladech | Alice Flemrová
- 194** _ Elsa Morante: povolání vypravěč | Alice Flemrová
Kronika
- 195** _ Vzpomínka na PhDr. Anežku Fialovou | Markéta Mercová
Mediální vzdělávání v knihovnách
- 196** _ Vzdělávat děti ve světě, který mají rádi – 3. část | Lucie Tomanová, Tereza Lišková
- 199** _ Ze světa | Roman Giebisch
- 200** _ Literární výročí Červen | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

- Topic – Castle libraries**
- 163** _ The history of castle libraries in the Czech lands | Petr Mašek
- 164** _ Hidden castle libraries (Pacov, Staré Sedliště, Poběžovice and Bílý Potok) | Petr Mašek
- Research**
- 171** _ What the results of the Great Audiobook Survey 2021 have to say | Petra Schultze
Audiobook guide 5
- 174** _ Having a laugh as you listen | Klára Smolíková, Lukáš Vavrečka
Legal advice
- 177** _ Withdrawing documents from library collections at the request of library reader | Jiří Klusoň
Child specialists to child specialists – supplement
- 179** _ Illustrations in books for children | Pavlína Lišovská
P1 _ Top five books with illustrations by Czech illustrators | selected by Kristýna Havlová
P2 _ Tips on activities | Pavlína Lišovská
P3 _ Illustrated libraries for children and young adults | Pavlína Lišovská
P4 _ Illustrations with bubbles | Pavlína Lišovská, Matty Čechovských
- Events**
- 181** _ Project NEWCOMER | Vladana Pillerová
Library accessibility
- 183** _ Kroměříž Library a step closer to the deaf | Marcela Kořínková
- 184** _ Handicap Friendly certificates for Ostrava Municipal Library | Běla Svobodová
Libraries afresh
- 186** _ Reconstruction of the two largest branches of the Regional Library in Zlín | Jana Tomancová
Contemporary literature
- 190** _ Modern Italian literature in Czech translation | Alice Flemrová
- 194** _ Elsa Morante: storyteller by profession | Alice Flemrová
Chronicle
- 195** _ Remembering Anežka Fialová | Markéta Mercová
Media training at libraries
- 196** _ Educating children in a world they like – Part 3 | Lucie Tomanová, Tereza Lišková
- 199** _ From the World | Roman Giebisch
- 200** _ Literary anniversaries June | Milan Valden

INHALT

- Thema – Schlossbibliotheken**
- 163** _ Die Geschichte der Schlossbibliotheken in den tschechischen Ländern | Petr Mašek
- 164** _ Verborgene Schlossbibliotheken (Pacov, Staré Sedliště, Poběžovice, Bílý Potok) | Petr Mašek
- Umfrage**
- 171** _ Was sagen die Ergebnisse der Großen Audiobuchumfrage 2021 | Petra Schultze
Führer für Audiobücher 5
- 174** _ Man kann beim Anhören lachen | Klára Smolíková, Lukáš Vavrečka
Rechtsberatungsstelle
- 177** _ Dokumentenausschluss aus dem Bibliotheksbestand auf Wunsch des Bibliotheksnutzers | Jiří Klusoň
Beilage Kinderbibliothekare für Kinderbibliothekare
- 179** _ Illustrationen in Kinderbüchern | Pavlína Lišovská
P1 _ Top 5 Bücher mit Illustrationen von tschechischen Illustratoren | selected by Kristýna Havlová
P2 _ Aktivitätstipps | Pavlína Lišovská
P3 _ „Ilustrierte“ Bibliotheken für Kinder und Jugendliche | Pavlína Lišovská
P4 _ Sprudelnde Illustrationen | Pavlína Lišovská, Matty Čechovských
- Events**
- 181** _ NEWCOMER Projekt. Teil I – Projektbeschreibung und Teilnehmersvorstellung | Vladana Pillerová
Barrierefreiheit in Bibliotheken
- 183** _ Die Bibliothek in Kroměříž ist ein Schritt näher zu Gehörlosen | Marcela Kořínková
- 184** _ Handicap Friendly Zertifikate für die Stadtbibliothek in Ostrava | Běla Svobodová
Bibliotheken im neuen Mantel
- 186** _ Rekonstruktion der beiden größten Bibliothekszweigen der Kreisbibliothek in Zlín | Jana Tomancová
Gegenwartsliteratur
- 190** _ Moderne italienische Literatur in tschechischer Übersetzung | Alice Flemrová
- 194** _ Elsa Morante: der Beruf von einem Erzähler | Alice Flemrová
Chronik
- 195** _ Ein Andenken an PhDr. Anežka Fialová | Markéta Mercová
Medienausbildung in Bibliotheken
- 196** _ Kinder erziehen in der Welt, die sie lieben – Teil 3 | Lucie Tomanová, Tereza Lišková
- 199** _ Aus der Welt | Roman Giebisch
- 200** _ Literarische Jahrestage Juni | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Zpráva z pracovního neklidu

Zní to otrěpaně, ale nic už nebude, jak bývalo. Válce v našem civilizačním okruhu jsme už odvykli, protože všechno lze řešit cestou jinou – bez krveprolévání a hmotné zkázy... Říše z Východu, bohužel, ještě k tomu bodu nedospěla. Imperativ ovládnutí silou má v sobě zakódovaný více, než je zdravo, a snaží se ho vnucovat ostatním. Přistihuji se, jak mě stále něco pudí vyhlédnout za obzor tohoto čísla. A neklid v sobě pociťuji i při představování nové várky svědectví o tom, jak mírumilovná oblast knihoven může stavět na své minulosti, těšit se z dosaženého a připravovat a vyhlížet nové cíle. Svědectvím je i dané číslo časopisu, které opět usiluje, aby tohle vše nestranně syntetizovalo.

To uplynulé především reprezentují zámecké knihovny a konkrétní příklady těch méně známých knižních sbírek s rukopisem šlechtických rodů. Renomovaným průvodcem je na slovo vzatý odborník z Národního muzea Petr Mašek. Totalitní rezidua cenzury v nás zosobňuje uváděný požadavek v rubrice právní poradna, aby se vyřadila díla některým nekonvenující s hrozbou udání na Ministerstvo kultury. Díkybohu stávající legislativa chápe knihovny jako univerzální centra informací, a tak takovou svévoli zapovídá.

Vrstva současnosti je zastoupena nejpočetněji – od průzkumu využívání zvukových knih, vydávání jejich humoristického segmentu až po konkrétní příklady praxe v Knihovně města Ostravy a Knihovně Kroměřížska, kde jdou vstříc svým uživatelům – i těm se zdravotním znevýhodněním. Právem za to byly oceněny certifikátem Handicap Friendly.

Nebývalé období rekonstrukcí a přestavěb knihoven, které v posledních letech prožíváme, tentokrát zosobňují dvě největší pobočky Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně v novém, a to Jižní Svahy a Malenovice.

Současnou literaturu z Apeninského poloostrova v českých překladech s medailonem Elsy Morante, která sama sebe označovala pouze termínem „spisovatel“, představuje znalkyně italského písemnictví a renomovaná překladatelka Alice Flemrová, jejímž dílem je mj. i česká verze světového bestseleru Eleny Ferrante *Geniální přítelkyně*.

Pohled do budoucnosti zastupuje představení mezinárodního projektu NEWCOMER, zaměřeného na vzdělávání dospělých s důrazem na znevýhodněné skupiny, jehož partnerem je za Českou republiku Národní knihovna ČR.

Omezený formát rubriky mi neumožňuje popsat obsah tohoto čísla v naprosté úplnosti, ale o to s větším potěšením vás zvu k jeho četbě.

JAROSLAV CÍSAŘ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

5 | 2022 | ročník 74

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávkový předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,
272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda),
Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D.,
Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Svatomíra Fojtová,
Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Veronika Hylberová
Trachtová, Mgr. Martina Košanová,
Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová,
PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Renáta Salátová

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10,
199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77,
hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice,
tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. –
drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;
SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvem poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994
ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslu 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4,
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 €
(dvojčíslu 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 11. 5. 2022.

Číslo vyšlo 16. 5. 2022.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Téma

Zámecké knihovny

Historie zámeckých knihoven v českých zemích

Šlechta v českých zemích, obdobně jako v jiných evropských státech, hrála v minulých staletích výsadní roli ve společnosti, politice, hospodářství i v kultuře. Šlechta byla také vedle klášterů majoritním sběratelem knih a tvůrcem velkých knižních sbírek.

Velké šlechtické knihovny z doby renesance – rožmberská, hodějovská nebo žerotínská a mnohé další – byly rozptýleny během třicetileté války. Na jejich troskách vyrůstaly knihovny nové šlechtické společnosti, tvořené jednak domácími rody, jednak tou aristokracií, která nalezla v českých zemích svůj domov poté, co byla vyhnána velké části nekatolické šlechty rozbita původní česká šlechtická společnost. Značná část nové české a moravské tzv. pobělohorské šlechty pocházela z oblastí německých, rakouských, italských, francouzských či španělských, v menší míře polských či uherských. V pozdějších dobách se objevují i rody irské nebo skotské a další, židovskou aristokracii nevýmajíc.

Díky nadnárodnímu charakteru české a moravské aristokracie a jejím četným osobním a příbuzenským stykům vznikaly na území českých zemí šlechtické knihovny nikoliv regionálního charakteru, ale knihovny, ve kterých byla zastoupena evropská literatura, resp. ve starších dobách 17. a 18. století literatura zejména z oblastí katolické Evropy. Výjimku tvořily knihovny hrabat ze Žerotína v Bludově a hrabat Zedwitzů v Ašsku, kteří si po dlouhou dobu udržovali své nekatolické vyznání. Panevropský charakter knihoven byl ještě podtrhován častými studijními cestami do zahraničí a vykonáváním politických funkcí v zahraničí v diplomatických službách habsburské dynastie, kterých aristokracie také využívala k nákupu knih. Od doby třicetileté války až do dvacátého století nebyly šlechtické knihovny postiženy význačnější válečnou či jinou katastrofou. V druhé polovině 19. století, kdy aristokracie pomalu ztrácela své privilegované postavení zvláště v oblasti hospodářské, byly mnohé cenné a po věky rostlé knihovny chráněny před rozptýlením fideikomisním zákonem. Fideikomisní úřady tak zachránily před rozprodáním některé bohaté knižní sbírky, například zámeckou knihovnu Kynžvart. Některé zámecké knihovny posloužily v 19. století jako základ vznikajících českých zemských kulturních institucí, zvláště Národního muzea v Praze, jehož knihovna byla hned v počátku obohacena velkorysími dary českých aristokratů, především hrabat z Kolowrat. V době mezi dvěma světovými válkami pak zrušení fideikomisních omezení využily šlechtické rodiny jen minimálně, jmenovitě pak byly rozprodány z bývalých fideikomisů pouze knihovny hrabat Thun-Hohensteinů v Děčíně a částečně i knihovna knížete Dietrichstein-Mensdorff-Pouilly v Mikulově.

Po druhé světové válce (v letech 1945 a 1948) došlo ve dvou vlnách k zestátnění prakticky všech zámeckých knihoven na území České republiky. Přesto, že v těchto dobách bylo mnoho knih i knihoven poškozeno, většina fondů byla zachována. Navíc nedošlo našťastí ke sloučení a tím ke znehodnocení zámeckých knihoven (k čemuž ve větší míře došlo v případě knihoven klášterních), ale velká většina z nich zůstala zachována ve svých původních celcích. Za to patří velký dík zejména dr. Bohumíru Liřkovi. Díky tomu můžeme na jednotlivých integrovaných zachovaných sbírkách sledovat kulturní obraz a vývoj té které doby, toho kterého rodu, majitele, společenské vrstvy apod. Pouze některé méně významné knihovny nebo novější části některých knihoven byly vyloučeny a předány do tzv. distribučního střediska, kde byly knihy oborově rozříděny a předány odborným a vědeckým ústavům, universitám atp.

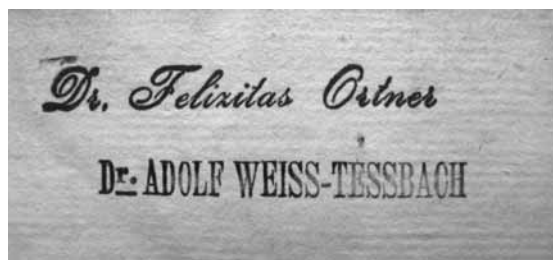
PETR MAŠEK | petr.masek@nm.cz

Skryté zámecké knihovny

Oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea eviduje celkem přes 330 jednotlivých zámeckých knihoven, včetně torzovitě zachovaných. Mnohé z nich lze na hradech a zámcích spatřit v expozicích, většina je ovšem ukryta v depozitářích. Pro tento příspěvek nebyly záměrně vybrány knihovny mohutné a slavné, ale téměř neznámé, přesto však překvapivě zajímavé. Představím vám knihovnu s odbornou literaturou egyptologickou, knihovnu významného lékaře a balneologa, knihovnu, ve které se sešla literatura filozofická a teologická, fond starší ruské literatury, ale i díla marxistická a knihovnu slavného berlínského herce.

PACOV

Zámek Pacov získal před rokem 1880 vídeňský advokát dr. Adolf Weiss (1831 až 1900), který byl v roce 1886 povýšen do rytířského stavu s predikátem „z Tessbachu“, o rok později se oženil s Modestou Aicherovou z Aicheneggu (1849 až 1924). Spolu s Pacovem získal také zámky Budislav a Těchobuz. Majetek zdědil

Razítka Felicitas Ortnerové

jeho syn Adolf Modestus (1868–1925), který měl dva syny. Adolf (1896–1979) se oženil s Terezitou princeznou Rohan-Guéméné-Rochefort (1896–1977) a Otta (1898–1945) se oženil s Terezitinou sestrou princeznou Klotildou (1901–1957). Sestra zmíněných bratří Felicitas (1904 až 1983) se provdala za rakouského matematika a fyzika Gustava Ortnera (1900–1984).

Knihovnu v Pacově založil rytíř Adolf, snad jeho je často se vyskytující razítko „Dr. Adolf Weiss-Tessbach“, které ovšem mohli používat další generace Adolfů. Ještě před zakoupením zámku a nobilitací užíval rytíř Adolf štítku s textem „Bibliothek des Hof- und Gerichts-Advokaten Dr. Adolf Weiss“. Nalezneme zde také stopu po knihovně rodiny Aicherů z Aicheneggu, např. Modestiny sestry Sidonie (1857–1924) provdané hraběnky ze Sartheinu, která zemřela v Budislavi. Některé knihy jsou označeny razítkem správy statků „Direktion der Güter Patzau, Těchobuz u. Budislav in Patzau“. Manželka Adolfa Modesta Aloisie hraběnka ze Sartheinu (1872 až 1933) si své knihy místy podepisovala. Felicitas, která žila v Pacově s rodinou do konce druhé světové války, si označovala své knihy razítkem „Dr. Felicitas Ortner“; razítka se jménem užíval i její manžel Gustav a (pravděpodobně) syn Johannes.

Knihovnu také obohatily sňatky s princeznami z Rohanu, obě v ní zanechaly řadu knih se svými podpisy a některé další knihy s podpisy svých příbuzných, např. otce Raoula Benjamina (1860–1931), matky Mary Agnes (1865–1926), jejíž jméno nalezneme zlacené na vazbě knihy, nebo bratra Oskara (1892–1918). Tyto knihy si sestry přivezly ze svého zámku Choustník. Zmíněné Marii z Rohanu věnoval své dílo *Das Salomonische Spruchbuch* (Mohan, 1879) jeho autor August Rohling (1839–1931), politik známý svým antisemitismem. Terezita užívala při podpisu své přezdívky „Zitie“. Razítkem se svým jménem si knihy označoval i Otto rytíř Weiss (1898 až 1945).

Podle datovaných a lokalizovaných dedikací žili příslušníci rodiny také na zámcích v Budislavi a Těchobuzi, kde měli menší knihovny. Rodinné dedikační vpisky bývají často v angličtině.

Dnešní počet svazků v knihovně je přes 3000. Staré tisky (asi 120 svazků) pocházejí většinou z konce 18. století, jde zejména o francouzské romány a německou hospodářskou literaturu, některé se věnují historii. Bohemika jsou zastoupena *K. I. Thámovým německo-českým slovníkem* z roku 1799 a pražským tiskem *Rituale Romanopragense* z roku 1699. Ve sbírce nových tisků 19. a 20. století dominují historická díla specializovaná na dějiny starověkých civilizací. Zvláštní důraz byl kladen na dějiny Egypta, monografie o egyptském umění či díla o matematice starých Egyptanů. Setkáme se také s egyptskými gramatikami a velkým slovníkem. Historii se často věnují knihy v angličtině. Část publikací je věnována světové kultuře a umění nebo dějinám literatury.

Velký zájem měli majitelé Pacova o politiku, národnostní problémy ve střední Evropě, časté jsou publikace zakladatele panevropského hnutí R. N. Coudenhove-Kalergiho a setkáme se zde i s prvním vydáním *Retour de l'USSR* André Gida, vydaným v Paříži v roce 1936. Některé publikace dokládají zájem o exotické země. V knihovně jsou také hospodářské příručky a díla o moderním zemědělství; nechybí ani klasické dílo moderní ekonomie Adama Smitha (1723–1790). Ojedinele nalezneme zcela specializovaná díla fyzikální a matematická, která patřila pravděpodobně fyzikovi a matematikovi Gustavu Ortnerovi. Knihovna je doplněna díly klasických evropských romanopisců Victora Huga, Honoré de Balzaca a dalších. Z moderních básníků byl oblíben R. M. Rilke a nalezneme zde přirozeně poetická díla rytíře Adolfa Weisse (1831–1900).

STARÉ SEDLIŠTĚ

V roce 1844 zakoupil zámek ve Starém Sedlišti MUDr. Karel Josef Heidler z Heilbornu (1792 až 1866), významný lékař, zakladatel mariánskolázeňské balneologické terapeutické tradice. Stýkal se s řadou významných osobností, např. s J. E. Purkyněm anebo s J. W. von Goethem. Byl členem čestných vědeckých institucí a společností, domácích i zahraničních, nositelem řady vyznamenání a v roce 1858 byl povýšen do šlechtického stavu s predikátem „z Heilbornu“. Dědicem Starého Sedliště byl jeho syn Michael (1821–1892), který nesl jméno po svém kmotrovi, ruském velkoknížeti Michailu Pavlovičovi, který se v Mariánských Lázních léčil. Jeho dva synové pokračovali v tradici svého děda, Karel Franz Heidler z Heilbornu (1846–1907) byl lázeňským lékařem v Mariánských Lázních a jeho bratr Viktor (1858–po 1907) byl lékárníkem v Praze. Statek Staré Sedliště zdědila jeho dcera Hermína (1883–1963), provdaná za barona Rudolfa Unterrichtera z Rechtenthalu (1857–1926). Tomuto rodu patřilo Staré Sedliště do konce druhé světové války.

Základ knihovny položil Karel Josef Heidler (1792–1866). Ač si své knihy nijak neoznačoval, byl to jistě on, kdo shromáždil starší lékařskou a přírodovědeckou literaturu. Od autorů lékařů obdržel také jejich publikace darem a s dedikací, např. od Johanna Pöschmanna (1775–1844), lékaře na panství Tachov a od roku 1810 lázeňského lékaře ve Františkových Lázních, později v Chebu a od roku 1819 v Karlových Varech. Další publikaci mu věnoval Adolf Abicht (1793 až 1860), lékař, patolog, profesor císařské University ve Vilniusu, a Leopold Leo (1792–1868), lékař a vydavatel lékařského časopisu, který působil ve Varšavě, kde dosáhl úspěchů v boji s epidemiemi cholery.

Osobní dedikaci Karla Josefa Heidlera naopak nalezneme v zámecké knihovně Březina, kterou shromáždil slavný přírodovědec Kašpar Maria hrabě ze Sternbergu (1761–1838). Několik svazků se do knihovny dostalo také díky manželce Karla Josefa Theresii Pfrognerové. Častěji se do svých knih alespoň podepisoval jejich vnuk Viktor, který působil jako lékárník v Praze. Jeho sestra Clara (1848–po 1907), která se v roce 1870 provdala za Zdenka Wimmera a žila na počátku 20. století v Praze, obohatila knihovnu několika svazky se svým podpisem i razítkem, stejně jako její manžel. Několik knih ve fondu zanechal také pravnuček Karla Josefa, důstojník Zdenko Heidler z Heilbornu (1878–po 1907). Nejmladší část knihovny shromáždili její poslední majitelé, zejména Hermína (1883–1963), manželka barona Rudolfa Unterrichtera z Rechtenthalu (1857–1926), dědička zámku Staré Sedliště.

Exlibris rytíře Turby

Ve fondu najdeme stopy dalších příslušníků rodu, např. Ferdinanda svobodného pána Unterrichtera z Rechtenthalu (* 1924). Z knih s cizí proveniencí lze upozornit na několik svazků označených heraldickým exlibris rytířů z Turby či s razítkem „Jean Chevalier De Turba“. Příslušníci tohoto rodu, v roce 1701 povýšeného do rytířského stavu, vlastnili několik statků v Čechách, včetně Kostelní Břízy na Sokolovsku. Podle starých signatur lze původní počet heidlerovské knihovny odhadnout na více než 1000 svazků, obsahovala literaturu od 16. do 19. století s výrazně přírodovědeckým zaměřením a s důrazem na lékařství a balneologii.

Současný fond obsahuje cca 400 svazků, 15 rukopisů, většinou z 19. století. Zajímavější je pouze *Reisebeschreibung durch Italien* z roku 1862, dílo sepsané některým příslušníkem rodu svobodných

pánů Unterrichterů z Rechtenthalu, a rukopis *Seria jucunda* z 18. století, jehož první část se vztahuje k osobě posledního kladrubského opata Amada Streera. Skutečným unikátem obrovského významu je ovšem tzv. Felbingerův skicák. Jde o papírový skicák s perokresbami Johanna Felbingera (1786–1855), který vznikl v první polovině 19. století. Jeho autor, účetní kláštera Teplá a majitel lázeňského domu „Císař rakouský“ v Mariánských Lázních, zachytil na 15 kresbách dobový stav nejpodstatnějších staveb tehdejších Mariánských Lázní. Řada z nich byla později stržena či přestavěna. Kresby zobrazují např. nejstarší lázeňské budovy z roku 1790, divadlo z roku 1820, Křížový pramen a okolní stavby z roku 1818, Ambrožův pramen z roku 1812, Ferdinandův pramen z roku 1842, kostel Nanebevzetí Panny Marie z roku 1848 či mariánskolázeňský hřbitov. Díky tomu mají Mariánské Lázně dokonalou dokumentaci svého původního stavu.

Mezi tisky ze 16. století stojí za zmínku Ambroise Paré: *Opera* (Paříž, 1582). Majitelem knihy byl Vilém svobodný pán Mac Neven O' Kelly z Aghrimu (1714–1787), lékař, profesor patologie. V roce 1753 byl jmenován prvním studijním direktorem lékařské fakulty a zároveň mu byl přiznán rytířský stav a český inkolát, v roce 1767 stav svobodných pánů. Z jeho knižní sbírky pochází i další díla: I. Dolaeus: *Opera omnia*, 1703 a zejména Hippokratovo dílo vydané v roce 1579 v Basileji. Tento svazek je označen supralibros osobního lékaře císaře Rudolfa II. Jana Cratona z Crafftheimu (1519–1585). Tato kniha byla původně v majorátní palácové knihovně hraběte z Nostitz, kde je dodnes uchována většina Cratonovy knihovny.

Jazykově převládá němčina a latina, část knih je ve francouzštině. Dochovaná knihovna obsahuje především literaturu přírodovědeckou, zejména lékařskou a balneologickou. Důraz byl kladen na využití balneologie v oblasti západních Čech. Častá jsou také díla zakladatele pražského slepeckého ústavu A. Klara.

S těmito spisy korespondují díla chemická. Z rozsáhlé odborné činnosti K. J. Heidlera se v knihovně zachovalo 19 exemplářů jeho děl včetně jednoho svazku s korekturními poznámkami autora. Lékařské knihy doplňují i lékařská periodika. Z druhé poloviny 19. století pochází literatura farmaceutická, kterou shromažďoval zmíněný Viktor Heidler. Vedle toho obsahuje knihovna též díla antických autorů a díla historická specializovaná na oblast západních Čech. Nechybí ani beletrie či hudebniny.

POBĚŽOVICE

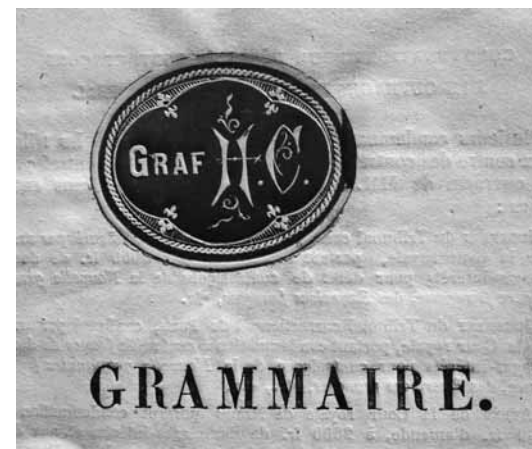
Zámek Poběžovice zakoupil v roce 1864 František Karel hrabě Coudenhove. Valonský rod hrabat Coudenhove pochází ze severního Brabantu a řadí se k prastarým šlechtickým rodinám. Prvním zaznamenaným předkem byl Theodoricus Koudenhove v roce 1240. Hodnost říšských hrabat získali v roce 1790 a v téže době se rod rozdělil do dvou větví. František Karel (1825–1893) byl rakouským císařským a královským komořím a vedle Poběžovic vlastnil i nedaleký Mutěňín a další statky v Uhrách. V červnu roku 1857 se oženil s Marií von Kalergi (1840–1877). Tato žena náležela k jednomu z nejstarobylejších evropských rodů. Kalergi pocházeli z Kréty a jejich předkové byli známými osobnostmi v dobách, kdy západoevropská civilizace byla ještě v plenkách. Marie se ovšem narodila v Petrohradě; její otec John žil hlavně v Anglii a svatba s hrabětem Františkem Karlem Coudenhove se konala v Paříži.

Prastarý původ jména Kalergi měl pro rodinu Coudenhove takovou vážnost, že oba synové Františka Karla požádali na počátku 20. století o povolení spojení jmen, což jim bylo schváleno. Od roku 1903 užívali titulu hrabě Coudenhove-Kalergi. V držení rozsáhlých statků následoval po Františku Karlovi jeho syn Jindřich (1859–1905), doktor práv a filozofie, rakouský diplomat, který procestoval ve státních službách celý svět; žil v Aténách, Riu de Janeiro, Konstantinopoli, Buenos Aires a v Tokiu, kde se v roce 1892 oženil s Japonkou Mitsu Aoyama (1874–1941), pocházející z obchodnické tokijské rodiny. Jindřich byl velice nadaný filolog, hovořil šestnácti jazyky Východu i Západu a po návratu do Poběžovic se chystal k sepsání obsáhlé studie, která měla synkretizovat myšlení, náboženství a kultury Evropy i Asie. K tomu mu měla sloužit shromážděná knihovna. Přestože byl přesvědčeným katolíkem a terciářem řádu trapistů, jeho ústřední zásadou byla naprostá tolerance všech náboženských a filozofických přesvědčení.

Své velké dílo, které mělo mít název *Das Reich des Verneinung*, však nedokončil a za svého života publikoval jen několik menších studií. Po Jindřichově smrti zůstala nešťastná Mitsu na zámku se sedmi dětmi. Naprosto se nevyznala v evropských poměrech. Jméno rodu bylo sice značně rozsáhlé, ale nepraktická dcera Východu je nedokázala zvládnout a statek byl zatěžován hypotékami. Dědic statku, nejstarší syn Jan (1893–1965), získal po své matce nejen orientální rysy, ale také tutěž neschopnost k praktickému životu. Více než správě velkostatků se věnoval svým zálibám – filatelii, heraldice, koním a knihám. V roce 1915 se oženil s maďarskou cirkusovou krasojezdkyní židovského původu Lilly Steinschneiderovou (1891–1975). Lilly byla na rozdíl od Jana praktičtější, podnikavější a správu velkostatku vzala na sebe. Jejími ve své době pro ženu značně neobvyklými koníčky bylo letectví a parašutismus. Po nešťastném mnichovském diktátu a připojení části Československé republiky k Německu se i obyvatelé Poběžovic stali

příslušníky Říše a i na ně se vztahovaly obludné norimberské zákony. Lilly a dcera Marie se ocitly v nebezpečí. Majetek, hraběcí titul a zejména legenda o vzdálené příbuznosti Mitsu s japonskou císařskou rodinou znamenaly sice částečnou ochranu, ale situace se stávala stále obtížnější. Jan, patrně pouze ze strachu, vstoupil do Henleinovy organizace a sháněl „potvrzení o árijském původu“ Lilly. V roce 1943 se mu podařilo dostat ji do Itálie.

Zakladatelem dnešní zámecké knihovny Poběžovice byl zmíněný František Karel Coudenhove. Své knihy označoval jednoduchým heraldickým exlibris. O jeho knižní sbírce nám nejlépe vypovídá svazkový abecední katalog vyhotovený na konci jeho

Knižní štítek Heinricha hraběte Coudehove-Kalergi

života, ve kterém je zachyceno více než 2600 svazků. Nejčetnějšími jsou díla historická, biografie a literární věda, na druhém místě je beletrie, následují cestopisy a národopisná literatura, potom filozofie, náboženství, estetika a přírodní vědy. Militaria a právnícké spisy jsou zastoupeny v nejmenší počtu.

Také knihy jeho manželky Marie představují ukázkou běžné četby šlechtických rodin v 19. století – francouzskou románovou literaturu. Pro označení svých knih také užívala exlibris. Význam Marie Coudenhove-Kalergi pro poběžovickou knihovnu však spočívá hlavně v jejím dědictví po dědovi z matčiny strany, kterým byl hrabě Friedrich Karel von Nesselrode (1786–1868). Friedrich Karel pocházel z prastarého německého rodu, který byl delší dobu naturalizovaný v carském Rusku, a někteří jeho členové zastávali významné funkce v carské vládě. Tímto způsobem se do poběžovického zámku dostala část petrohradské knižní sbírky ruské větve hrabat Nesselrode. Celkový odhad tohoto v Čechách netypického a unikátního souboru ruské knihovny je okolo 500 svazků.

Knihy jsou z větší části vězány do úhledných hnědých či zelených polokožených vazeb se zlacenými ornamenty a titulem na hřbetu. Nejčastěji jsou označeny velkým heraldickým razítkem hrabat Nesselrodů na předním přičestí nebo jedním ze třech druhů exlibris hraběte Friedricha Karla. Tisky nesselrodovské knihovny pocházejí z rozmezí konce 18. až druhé poloviny 19. století. Část knihovny je francouzská a je tvořena běžnou memoárovou literaturou 19. století, tištěnými korespondencemi významných osobností, slovníkovou a encyklopedickou literaturou, například 27 svazky *Encyclopedie moderne* vydanými v letech 1846–1851 v Paříži. Ruské knihy byly vytištěny z větší části v Petrohradě a v Moskvě. Největší procento tvoří beletrie a poezie, například díla L. N. Tolstého, M. J. Lermontova, N. G. Gogola a dalších. Časté jsou také memoáry a biografie, díla geografická, národopisná a cestopisy. Velký důraz se klade na historii Ruska a ruské genealogické příručky. Některé knihy se zaměřují na popisy soudobého ruského státu a společnosti.

Exlibris Marie hraběnky Coudenhove-Kalergi

o náboženství, mystice, dějiny církve a náboženství, spisy biblistické, díla církevních otců, katolických autorů, stejně jako evangelických. Nezajímalo ho pouze křesťanství, ale i jiná náboženství, zejména orientální, která znal z osobních zkušeností. Jindřichův syn Richard Mikuláš (1894–1972), zakladatel panevropského hnutí, poznamenal, že otcova knihovna obsahovala celou světovou literaturu o židovství a antisemitismu, a v žádném případě se nemýlil. Tuto literaturu využíval hrabě Jindřich při práci na své studii *Das Wesen des Antisemitismus* (Lipsko, 1923). Další otázky, kterými se zabýval, jsou např. sebevražda, astrologie, spiritismus, problematika sexu, ženská otázka, sociální problematika nebo souboje.

Nejprogramovějším budovatelem knihovny na poběžovickém zámku byl bezpochyby filozof a myslitel hrabě Jindřich Coudenhove-Kalergi (1859–1906). Ke své zamýšlené práci potřeboval prostudovat obrovské množství filozofické i jiné literatury, kterou na zámku shromažďoval. Své knihy označoval jednoduchým štítkem s textem „Graf H. C.“ v asi deseti barevných variantách. Jeho studijní knihovna obsahovala v první řadě díla filozofická a srovnávací dějiny náboženství a filozofie. Jeho oblíbeným autorem byl A. Schopenhauer. Mnohá díla byla Jindřichovi věnována jejich autory a místy se setkáme s jeho vpisky a poznámkami, mnohdy velmi kritickými. Velkou část sbírky tvoří literatura

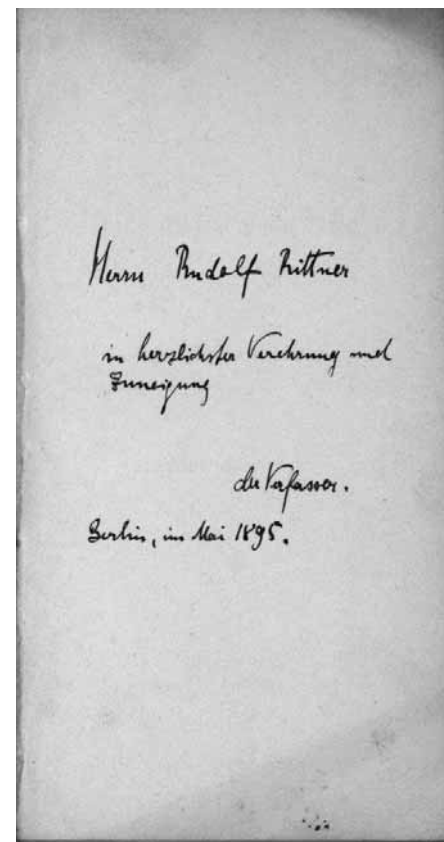
Hrabě Jindřich se dokonce vzdal své důstojnické hodnosti v armádě, vedl spolek Antiduell-Liga a sepsal kritickou publikaci o soubojích s názvem *Minotaurus cti*. Velmi četné jsou různé příspěvky k dějinám kultur jednotlivých států či národů, publikace o antickém světě, národnostní problematika a ekonomie, například *Das Kapital* K. Marxe (Hamburk, 1890). Do Jindřichovy sbírky lze počítat také většinu jazykových učebnic; je tu zastoupena maďarština, ruština, norština, portugalština, srbština, slovenština a řada učebnic češtiny i mnoha dalších jazyků. Jindřichově manželce Mitsu můžeme přisoudit několik japanik; s jejím podpisem se setkáme na některých anglických románech a kupodivu i na několika spisech z oboru křesťanské mystiky.

Posledním soukromým majitelem zámku a posledním budovatelem knihovny byl hrabě Jan Coudenhove-Kalergi z Ronspergheimu. Jan projevoval značné bibliofilské zájmy a staral se i o vnější vzhled knihovny. Knihy označoval zpočátku dvěma druhy heraldických razítek s textem „Bibliotheca Arcis Ronsperg“, později si dal zhotovit barevná heraldická exlibris. Knihovnu doplňoval alespoň zčásti podobnou tematikou, jakou se zabýval otec Jindřich. Netypický v zámeckých knihovnách je soubor literatury zaměřené na politiku sociální demokracie, a dokonce na ruskou bolševickou revoluci v roce 1917 a její následky. Setkáme se zde se spisy R. Luxemburgové, N. Bucharina, dílem L. N. Trockého i s díly V. I. Lenina. Většina těchto knih pochází z počátku dvacátých let. O deset let později přibývá literatury o nastupujícím nacismu. Janova manželka Lilly přiřadila ke knihovně také značně netypický soubor – asi 50 titulů z oboru letectví a automobilismu. V současné době představuje poběžovickou knihovnu přes 7200 svazků, to je 4826 titulů. Podle starších zpráv vypracovaných Bohumírem Lífkou jde pouze o část původní knihovny, která byla rozsáhlejší; chybí například velké množství periodik.

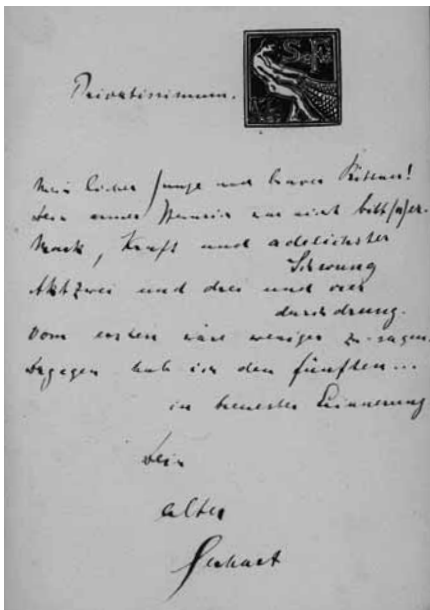
BÍLÝ POTOK

Zámeček v Bílém Potoce, zvaný též Kozí Hrádek, nechal vystavět Rudolf Rittner (1869–1943). Na tamním statku působili již jeho rodiče. Rudolf Rittner studoval hru na housle a hoboj, ale již v roce 1888 se prosadil jako herec v Olomouckém divadle. Jeho dalšími působišti byla divadla v Bratislavě, Karlových Varech, Temešváru a především v Berlíně, kde si ho v roce 1884 všiml divadelní kritik a ředitel Německého divadla v Berlíně Otto Brahm a okamžitě ho zde angažoval. Působení v tomto divadle vyneslo Rittnera na vrchol jeho umělecké kariéry. Vytvořil zde celou řadu nezapomenutelných rolí, mezi které patří i patrně ta nejznámější: úloha Floriána Geyera ve stejnojmenném díle umělcova dobrého přítele Gerharta Hauptmanna.

Na vrcholu kariéry znenadání odešel na svůj statek v Bílém Potoce, kde žil s přestávkami až do své smrti. Do zámečku Kozí Hrádek si přivezl osobní knihovnu. Dnešní fond obsahuje pouhých 160 titulů. Knihovna je svým obsahem absolutním a jasným odrazem profese svého majitele. Najdeme zde kromě hrstky prozaických i básnických děl převážně německých klasiků výhradně díla někdejších špiček dramatické tvorby. Stranou stojí snad pouze jeden průvodce po Švédsku a několik knih o německých divadlech nebo filmu. Velká část knih

Dedikace Christiana Morgensterna

Dedikace Gerharta Hauptmanna

skrývá nějaký vpisek, věnování, autograf a podobně. V žádném díle ale nenalzáme autorovo exlibris. Velice cenným pozůstatkem je poměrně často zastoupená korespondence majitele knihovny s autory knih, jejich vydavateli nebo korespondence neurčitelná. Všechny svazky knihovny jsou v německém jazyce. Ve fondu absentují knihy starší nebo mladší, než byl sám autor. Bohužel zde také chybí údajný deník, který si R. Rittner psal.

Mezi jistě ta nejvzácnější provenienční označení patří srdečná věnování geniálního dramatika a prozaika, nositele Nobelovy ceny za literaturu z roku 1912 Gerharta Hauptmanna (1862–1946). Dále věnování od zakladatele německé nonsensové poezie Christiana Morgensterna (1871–1914) nebo německého literárního a divadelního kritika, manažera berlínského divadla a velkého přívržence R. Rittnera Otty Brahma (1856–1912). Dále nechybí dedikace švédského autora mnoha novel a her Adolfa Paula (1863–1943). Opravy a vpisky samotného Rudolfa Rittnera se nacházejí v jeho divadelní hře *Narrenglanz*. Objevíme dedikaci německého básníka, novelisty a autora divadelních her Ernsta Hardta (1876–1947), věnování německého spisovatele, pedagoga a kritika Moritze Heimanna (1868–1925) a v neposlední řadě věnování dlouholetého dobrého přítele R. Rittnera, dramatika a hlavního představitele německého naturalismu Maxe Halbeho (1865–1944). Až dojemným způsobem působí nálezy obálky s vlasy matky R. Rittnera v její modlitební knížce. Nejednou můžeme v knihách nalézt i založené vylišané listy stromů a byliny.

PETR MAŠEK | petr.masek@nm.cz

Foto/obr.: archiv KNM 4

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli!

Co pro vás připravujeme...

- **Téma měsíce: Knihovny ČR na pomoc ukrajinským běžencům**
- **Cyklus o současné literatuře: ukrajinská literatura**
- **Knihovny v novém:**
  - depozitář KVK Ústí nad Labem
- **Certifikát Handicap Friendly pro Krajskou knihovnu Fr. Bartoše ve Zlíně**
- **Události**
  - mezinárodní konference o B. Balbínovi v MěK Klatovy
  - výstava o architektuře knihoven v MZK
- **Samoobslužná půjčovna knih MKP**
- **PŘÍLOHA pro knihovníky dětských oddělení, tentokrát zaměřená na náměty aktivit pro děti ukrajinských běženců a další materiály.**

Průzkumy

Co říkají výsledky Velkého audioknižního průzkumu 2021

Od října do prosince loňského roku probíhal už osmý ročník Velkého audioknižního průzkumu, který pravidelně mapuje český audioknižní trh. Zjišťuje chování a preference audioknižních posluchačů i to, jakým způsobem poslech audia ovlivňuje jejich čtenářské návyky.

Průzkum provádí společnost Audiolibrix, jeden z největších českých distributorů audioknih ke stažení, a probíhá v České republice a na Slovensku. Posledního ročníku se zúčastnilo 4910 respondentů, a jde tak o největší průzkum svého druhu u nás i v celé Evropě.

Audioknižní segment má posledních několik let vzestupnou tendenci, oproti knihám zaznamenává každým rokem meziroční nárůst v řádu desítek procent. Přestože popularita audioknih jako jednoho z dostupných formátů čtení stoupá, stále v České republice existuje velká část populace, která se s nimi ještě neseznámila. Z odpovědí v audioknižním průzkumu každým rokem vyplývá, že minimálně desetina respondentů se s audioknihami seznámila teprve v daném roce. Teprve v roce 2021 se s mluveným slovem seznámilo 13 % respondentů.

Většina posluchačů se ale s audioknihami seznámila už dříve a dělí se na dvě základní skupiny: ty, kteří si pamatují mluvené slovo ještě z dob gramofonových desek a audiokazet, a ty, kteří této formě čtení propadli s boomem digitálního downloadu (to znamená někdy okolo roku 2015).

Audioknihy mají i u nás dlouhou tradici

Audioknihy nejsou na našem území ničím novým, už v 30. letech minulého století vznikla česká značka Supraphon, která na gramofonových deskách vydávala první mluvené slovo, třeba legendárního Spejbla a Hurvínka Josefa Skupy.

V 90. letech 20. století se do vydávání mluveného slova pouštěli i další hráči a v roce 1991 např. vznikla vydavatelství Audiostory a Radioservis. V té době se ještě audioknihy distribuovaly primárně na deskách a kazetách, po přelomu tisíciletí ale začala převládat cédéčka. Ve chvíli, kdy výrobci aut přestali dávat do výbavy přehrávače na kazety a nahradili je cédéčky, konec popularity kazet byl zpečetěn. V roce 2002 poprvé prodej cédéček převážil nad prodejem audiokazet.

Podobný vývoj vidíme i v těchto letech. Míst, kde lze přehrát CD, neustále ubývá a digitální download z roku na rok nabírá na síle. K finálnímu překlopení velkou měrou přispěla i celosvětová pandemie, a tak se rok 2020 stal prvním, kdy stahování převládlo nad prodejem CD nosičů.

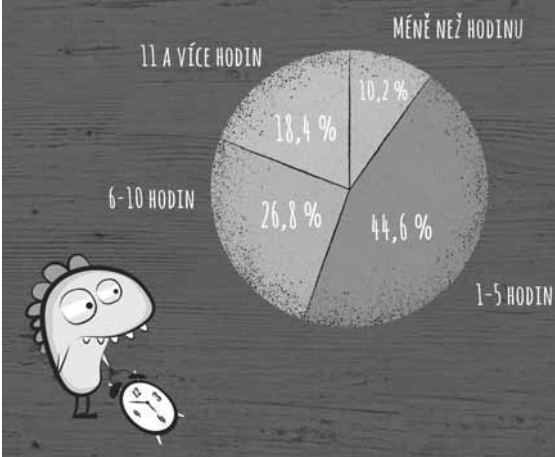
Kdy se nejvíce poslouchá

Audioknihy získaly svou popularitu hlavně díky tomu, že nahrazují čtení ve chvílích, kdy knihu ani čtečku v ruce držet nejde. V předchozích letech to také byly z drtivé většiny situace, kdy lidé nejvíce poslouchají – na cestách, při sportu, uklízení, vaření nebo třeba při venčení psa.

Lidé stále nejčastěji poslouchají při rozličných aktivitách. Největší část respondentů si poslechem zpříjemňuje domácí práce; u těch nejčastěji poslouchá 21 % fanoušků. Téměř 15 % pak poslouchá audioknihy při řízení auta.

V posledních letech ale stále stoupá i tendence využívat audioknihy ve chvílích, kdy lidé

KOLIK HODIN TÝDNĚ POSLUCHAJÍ AUDIOKNIHY

relaxují a nemají na práci nic jiného, ani žádné fyzické činnosti. Dvanáct procent respondentů poslouchá v klidu doma a dalších 14 % navazuje na tradici, kdy nám rodiče před spaním četli, a nechává se ukolébat třeba hlasem Jiřího Dvořáka, Jitky Ježkové nebo Vasilu Fridricha.

Čtení vždy na dosah ruky

Velkou roli v popularitě audioknih hraje také jejich dostupnost. Pokud se člověk v pátek večer rozhodne poslouchat třeba *Šikmý kostel* Karin Lednické, po pár kliknutích a zaplacení kartou už stahuje a může se do toho pustit.

Mobilní telefony a tablety jsou pro většinu respondentů preferovaným způsobem poslechu audioknih – jejich popularita má s přibývajícím rokem vzestupnou tendenci. Zatímco ještě v roce 2014 si ji jako svou hlavní metodu poslechu volilo 46 % fanoušků audioknih, v loňském roce poslouchá primárně na telefonu 77 % respondentů, z nichž 56 % uživatelů volí přímo audioknižní aplikace.

Z mobilu se v posledních letech stal hlavní prostředek pro zábavu, vzdělávání a jakoukoli jinou konzumaci obsahu. Bookujeme na něm výlety, posloucháme hudbu, jsme v kontaktu s rodinou a známými, zjišťujeme nové informace... Upřednostňujeme vše, co můžeme mít na dosah

Žebříček nejprodávanějších audioknih roku 2021

1. Patrik Hartl: *Prvok, Šampón, Tečka a Karel*
2. Karin Lednická: *Šikmý kostel*
3. Satchin Panda: *Cirkadiánní kód*
4. Dominik Dán: *Bremeno minulosti*
5. Alena Mornštajnová: *Listopád*
6. Dominik Dán: *Knieža smrť*
7. Dominik Dán: *Nevinným sa neodpúšťa*
8. Dominik Dán: *Mačacia stopa*
9. James Clear: *Atomové návyky*
10. Ryan Holiday: *Klíčem je klid*

Zdroj: Audiolibrix

hned. Audioknihy se stávají úplnou samozřejmostí pro každého aktivního člověka a při snaze zmenšovat vlastní uhlíkovou stopu jsou také jasnou odpovědí, říká Ivan Sabo ze společnosti Audiolibrix.

Návrat záliby ve čtení

Podle výsledků průzkumu je téměř 50 % všech respondentů přesvědčeno, že díky audioknihám čte více. Mnohým audioknihy napomohly vrátit se k zálibě ve čtení, o kterou je postupně připravila uspěchaná doba, v níž čtení často ustupovalo ostatním aktivitám.

Mluvené slovo pomáhá lidem využít neproduktivní části dne. Skulinky mohou zaplnit poslechem audioknih a o to více číst. A dokonce díky tomu čtou nadprůměrné množství knih. Přes 20 % respondentů například uvedlo, že ročně poslechne 21 a více audioknih.

Audioknižní trendy

I přes vzestupnou tendenci segmentu je audioknižní trh stále zlomkem toho knižního, a tak tvůrci audioknih často při volbě vydávání sahají po mainstreamových bestsellerech, u nichž je téměř jistá alespoň částečná návratnost. V posledních letech se ale audioknižní trh postupně obměňuje. Na výsluní vystoupaly např. žánry

U ČEHO SE NEJVÍC POSLUCHÁ

osobního rozvoje nebo společenské prózy a romantiky, tedy žánry, které měly v začátcích audioknižního boomeru u nás (po roce 2012) jen velmi malé zastoupení.

Vychází například také stále větší množství klasické literatury – české i zahraniční. A studenti středních škol, kteří si jinak nedovedli najít cestu ke čtení, využívají tohoto způsobu a dostávají se tak ke klasickým dílům v jejich nezkrácené podobě. Díky tomu jsou pro ně audioknihy neocenitelnými parťáky při přípravách na zkoušky, včetně té maturitní.

V předchozích letech s jistotou vévodily žebříčkům vydávaných titulů i popularity audioknihy detektivního žánru a thrillery. Ještě v roce 2019 vyšel tento žánr jako jasný vítěz s celými 41 % (následovaný žánrem fantasy s 11 %). Rozdíl se ale postupně stírají. V loňském roce uvedlo detektivky a thrillery jako svůj nejoblíbenější žánr 23 % respondentů, zatímco se více vyrovnalo rozložení na dalších pozicích: s 11 % si druhou pozici drží fantasy, na třetím místě je s 9 % humor a pomyslnou bramborovou medaili drží s 8 % žánr sci-fi.

Zatímco v minulosti vedly audioknižní produkci dramaturgie a zkrácené verze audioknižních děl, což diktovala kapacita nosiče, na kterém byly audioknihy dostupné (desky ani kazety

neumožňovaly nahrát délku celé knihy), dnes lidé používají poslech audioknih jako plnohodnotnou náhradu čtení. Vypovídají o tom i jejich odpovědi v dotaznících audioknižního průzkumu. Celých 41 % respondentů preferuje nezkrácené verze audioknih a dalších 38 % uvedlo, že poslouchá **pouze** ty nezkrácené.

Při odpovědi na otázku, podle čeho vybírají svůj další poslech, zvolila většina posluchačů jako hlavní faktor autora předlohy (19,1 %), audioknižní anotaci (17,7 %), recenze ostatních posluchačů (16,4 %) a žánr předlohy (16,1 %). Nezanedbatelná část publika (11,2 %) postupuje při výběru svého dalšího poslechu podle interpreta.

Na rozdíl od zahraniční produkce sází ta česká a slovenská primárně na zvučná jména herců. Ti jsou často pro vydavatele hned vedle obsahu knihy klíčovými prvky rozhodujícím o tom, zda posluchač audioknihy zvolí, či ne. Skvělá interpretace totiž dokáže povznést průměrný obsah na vyšší úroveň. Stejně to samozřejmě platí i opačným směrem.

PETRA SCHULTZE

|petra.schultze@audiolibrix.cz

Zasmát se při poslechu

Legrace spojuje a snadno se sdílí, proto je humor v audioknihách oblíbenou a vyhledávanou kategorií. Lidé kratší vypointované scénky rádi poslouchají při rodinných aktivitách, s přáteli či společných cestách autem. Už z povahy výstupů vyřčená slova rezonují v publiku a počítají s hlasitým smíchem. Přestože dvě třetiny posluchačů uvádějí, že poslouchají většinou sami, humorné historky volají po společnosti.

Počet nabízených audioknižních titulů není rozvrstven rovnoměrně a ani počet nahrávek jednotlivých žánrů neroste symetricky. Při budování nabídky mluveného slova v knihovnách tedy nelze postupovat tak, že vybereme poměrný počet od každého žánru. Ač knihovníci prvořadě upínají pozornost k mluvenému slovu určenému dospělému publiku, díky rozhlasovému archivu budovanému desítky let jsou stále v nabídce audioknižních distributorů nejpočetněji zastoupeny pohádky a tituly pro děti. V minulém díle, ve kterém jsme se právě audioknihám určeným dětským posluchačům věnovali (2022, č. 3, s. 116–118), jsme však ukázali, že v posledních letech se nabídka dynamicky rozrůstá i o novinkové tituly. Jen je třeba děti, rodiče i učitele s potenciálem poslechu mluveného slova seznámit.

Nejpopulárnějším žánrem dospělých posluchačů jsou bezesporu detektivky, těmi jsme ostatně seriál o audioknižních titulech otvírali. Naším druhým tématem byla fantastika. Chudá nabídka, na které by nám ještě před pár lety stačily prsty jedné ruky, se skokově rozrostla, když se o díla řazená mezi sci-fi a fantasy začali doslova ze dne na den zajímat téměř všichni vydavatelé audioknih. Díky tomu se dnes v popularitě dělí o druhou příčku se stabilně oblíbenou a na tituly výrazně početněji zastoupenou kategorií humoru.

Komediální výstupy na jevišti

Starší lidé se při poslechu mluveného slova rádi vrací k oblíbeným humorným scénkám svého mládí. Nedají dopustit na **vyprávění Jana Wericha**, jeho výstupy s Miroslavem Horníčkem, roz-

hovory s dcerou Janou nebo záznamy z živých vystoupení, které se zachovaly a nyní jsou k dispozici na CD nosičích většinou péčí Supraphonu, nebo – v případě rozhlasových scének – Radiotéky.

Pro laskavý humor jsou stále vyhledávané také **nahrávky Miroslava Horníčka**, se kterým se posluchači mluveného slova mohou setkat jako s hercem, ale především jako interpretem vlastních textů, autorem a aktérem legendárních rozhovorů. Právě komediální žánr se bez potíží přesouvá z divadelního jeviště před televizní kamery, na stránky knih i do mluveného slova. Dobrý vtíp či historku nelze lapit do jednoho formátu.

Vysoké popularitě se u nás stále těší záznamy jevištních **vystoupení Šimka a Grossmana**, jejichž archivní zvukové záznamy vydal Supraphon. Jen pomalu se z paměti vytrácejí popletené **výstupy Felixe Holzmana**, za jejichž audioknižní podobou stojí stejný vydavatel.

V nabídce audioknih komediálního žánru mají své nezastupitelné místo legendární **hry Divadla Járy Cimrmana**, mystifikačního projektu Ladislava Smoljaka a Zdeňka Svěráka. Přestože stejnojmenný divadelní soubor vystupuje už od konce šedesátých let, důraz na slovní humor předurčil hry k ústnímu předávání. Každý už jistě narazil na cimrmanovského znalce, který je schopen jakoukoli situaci okomentovat citací pocházející z některé hry Járy Cimrmana. Ať už mu v mysli vytanou hlášky z *Dobytí Severního pólu*, *Vyšetřování ztráty třídí knihy* nebo *Dlouhého, Širokého a Krátkozrakého* (Supraphon 2013), vždy se ostatní rozpomenou a chytrý, leč vysoce nakažlivý humor je spojí.

Koneckonců nahrávky **představení divadla Semafor** (Supraphon), které kromě hereckých výstupů obsahují množství písniček, se také životaschopně přelévají do poslechového média.

Švejka, Saturnin i aristokratka ze zámku

V žebříčcích populárních humoristických audioknih se nepřekvapivě umísťuje vysoko *Saturnin* Zdeňka Jirotky, kterého v nezkrácené podobě namluvil Oldřich Vízner (ADK_Prague 2013), nebo Haškovy knihy o Švejkovi. Vícehlasé *Osudy dobrého vojáka Švejka* (Supraphon 2017) se vydávaly na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let na sedmnácti gramofonových deskách, obsahují však i starší nahrávky. Od té doby byly načteny ještě několikrát, například v podání Oldřicha Kaisera (Radioservis 2013–2017). Coby klasika české humoristiky se nově dočkala audioknižního vydání i předloha stejnojmenného kultovního filmu *Eva tropí hlouposti* Fan Vavřincové (OneHotBook 2021). Objevují se zde však i bestselery novější, mezi které bezesporu patří série *Poslední aristokratka* od Evžena Bočka, kterou načetla jedna z hlasově nejtalentovanějších mladých hereček Veronika Khek Kubařová (OneHotBook 2014–2020).

Za nestárnoucí považují čtenáři humor Františka Nepila. Posluchači si navíc libují, že si jeho texty mohou poslechnout v autorské interpretaci, neboť Nepil byl nejen vtipný glosátor a mystifikátor, ale také brilantní vypravěč. Pomyslnou štafetu pohotového komentátora dní všedních i svátečních přejal Ivan Kraus, který své texty představoval na veřejných čteních spolu s bra-

trem hercem Janem Krausem. Záznamy z pražské Víoly jsou nyní k dispozici k poslechu (Fonia 2017).

Nepřehlédnutelným komediálním talentem vládne Halina Pawlovská, která pravidelně vystupuje v televizi i v rozhlasu a zároveň aktivně publikuje. I v jejím případě se můžeme zaposlouchat do děl v autorské interpretaci; za zmínku stojí například *Pravda o mém muži* (Motto 2015) nebo *Manuál zralé ženy* (Voxi 2020). Podobně je na tom i Ivanka Devátá se svou audioknihou *Jak jsem se zbláznila* (Motto 2015) nebo nesmírně oblíbený Marek Eben, který načetl své *Myšlenky za volantem* (Témbr 2020). Jednorázově jako kometa zazářila před několika lety humornými zápisky uveřejněnými na blogu mladá herečka Marie Doležalová. Za blog získala ocenění v soutěži Magnesia Litera a texty se dočkaly nejen knižního, ale i audioknižního vydání pod názvem *Kafe a cigárko* (Tympanum 2015), které si celkem pochopitelně autorka i načetla. Ze slovenských blogerek si pak získala zájem čtenářů i posluchačů Kristína Farkašová se svým počinem *Som mama* (Wisteria Books 2018).

Načasovat vtíp

Ne všichni autoři však svému vlastnímu přednesu natolik důvěřují, aby texty načetli, přestože na živých autorských čteních se tomu nebrání. A tak texty Miroslava Švandrlíka čte Pavel Landovský, Jiří Lábus, Petr Nárožný či Tomáš Matonoha s Pavlem Liškou. Stejně tak spisovatel Petr Šabach přenechává interpretaci na zkušenějších, ať už je jím Jan Schánilec (*Hovno hoří*, Tympanum 2013), Miroslav Táborský (*Rotchildova flaška*, Bookmedia, Audiotéka 2017) či Jaroslav Achab Haidler (*Občanský průkaz*, Tympanum 2007). Kvalitní přednes totiž humorné prvky děje zvýrazní, a tak je pro mnohé poslech zábavnější než tichá četba.

Nakonec na totéž přišel i bloger a autor humoristických knih Dominik Landsman. Jeho *Deníček moderního fotra* (OneHotBook 2015–2016), stejně jako například *Karanténu s moderním fotrem* (Témbr 2021) načítá Filip Švarc. Z pochopitelných důvodů pak titul *Na chalupě s moderním fotrem*, který je vyprávěn z pohledu malého syna Čeňka, interpretuje nikoliv Švarc, ale Jan Maxián (Témbr 2020).

Humor překladvý

Avšak české publikum přichází na chuť i překladovým titulům. I zde mají své místo stálice z řad humoristické beletrie jako P. G. Wodehouse a jeho *Jedinečný Jeeves* (Tympaum 2016) nebo některá ze čtyř dalších románových epizod s tímto suchým britským komorníkem, někdejší předlohou českého *Saturnina*. Dále pak například Jerome Klapka Jerome, jehož díla se dočkala opakovaných audioknižních vydání – načítali je tak známí herci jako Oldřich Vízner, Oldřich Kaiser, Martin Dejdar, Miroslav Horníček a další. Prim si samozřejmě drží oblíbení *Tři muži ve člunu*, které si nejnověji můžeme poslechnout v interpretaci Otakara Brouska mladšího (Radioservis 2019). V neposlední řadě bychom z britské tvorby mohli jmenovat i *Hostující profesory* Davida Lodge, kteří u nás vyšli jako vícehlasá četba v podání Jaromíra Dulavy, Jana Vondráčka, Jitky Ježkové a Kláry Sedláčkové Oltové (OneHotBook 2021).

Posuneme-li se v čase vpřed, neměli bychom z britské produkce opomenout Roberta Fulghuma, který se v českém prostředí už desítky let těší takové oblibě, že se pro něj za ten čas Čechy i Češi stali zdrojem inspirace. Poslechnout si od něj můžeme například sbírku povídek *Už hořela, když jsem si do ní lehal* v podání Petra Olivy (Tympaum 2013) nebo novější vícehlasou *Opravdovou lásku* (Tympaum 2019). Stejně tak se můžou čeští posluchači radovat z audioknižního vydání *Deníku Bridget Jonesové* Helen Fieldingové, které bravurně načetla dabingová představitelka titulní hrdinky Martina Hudečková (OneHotBook 2016).

Z amerických humoristů pak u nás uspěli například Betty MacDonallová a její *Vejsce a já* v interpretaci Jaroslavy Adamové (Popron Music 2014), C. D. Payne se svými *Nestydatými plavkami* (OneHotBook 2020), které volně doplňují jeho románově deníkovou sérii o Nicku Twispovi s názvem *Mládí v hajzlu*, nebo již kultovní Leo Rosten. Jeho román o frekventantovi večerní školy angličtiny pro dospělé Hymanu Kaplanovi s názvem *Pan Kaplan má stále třídu rád* se dočkal zpracování v podobě vícedílné rozhlasové hry s Miroslavem Donutilem a Ladislavem Lakomým v hlavních rolích (Radioservis 2013). Toto vydání Radioservisu je sice pouhým výběrem toho nejlepšího z původních deseti rozhlasových

epizod, i tak jde ale o více než dvě hodiny vybroušené zábavy z prostředí jazykové školy, za což vděčíme také geniálnímu překladu Antonína Přídala.

Pokud jde o anglicky psanou prózu mimo britské ostrovy nebo americký kontinent, měli bychom zmínit román o profesorovi s Aspergerovým syndromem, který si hledá ženu. Próza nese název *Projekt manželka* a jejím autorem je novozélandsko-australský spisovatel Graeme C. Simon. V audioknižním vydání román čte Jan Zdražil (OneHotBook 2020).

Ovšem i severský humor si získal zájem čtenářů a posluchačů. Snad že v mnohém není tak vzdálen tomu českému, zvláště pokud jde o „hořkou komedii“. Velice výrazně zaujal třeba *Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel* od Jonase Jonassona skvěle namluvený Martinem Stránským (PANTEON 2012), ostatně stejně jako i následující Jonassonovy románové počiny. Dále pak nesmíme zapomenout na Fredrika Backmana a jeho *Muže jménem Ove* (OneHotBook 2014), který se v interpretaci Jana Vlasáka stal absolutním vítězem v ceně Audiokniha roku 2014. Rozhodně však doporučujeme i román *Úzkosti a jejich lidé* v podání Otakara Brouska mladšího (OneHotBook 2020).

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

| klara.smolikova@tiscali.cz

LUKÁŠ VAVREČKA

| lukas.vavrecka@upce.cz

Foto: Lukáš Vavrečka

Příště: **Thrillery a horory**

Právní poradna

Vyřazování dokumentů z knihovního fondu na žádost čtenáře knihovny

DOTAZ:

Jeden náš čtenář se opakovaně dožaduje toho, abychom z knihovního fondu vyřadili knihy, které podle něj obsahují „pseudovědecké bláboly“, jejichž „šíření je nebezpečné“. Pokud tak neučiníme, hodlá se obrátit na Ministerstvo kultury. Můžeme jeho žádosti vyhovět?

ODPOVĚĎ:

Čtenářově žádosti nelze vyhovět. Vyřazování knihovních dokumentů z knihovního fondu je upraveno v § 17 knihovního zákona. Toto ustanovení stanoví, jaké knihovní dokumenty může knihovna ze svého fondu vyřadit, v jakých případech tak může učinit a jak má s vyřazenými dokumenty naložit.

Knihovna může vyřadit ze svého fondu pouze takové knihovní dokumenty, které lze podřadit pod § 17 odst. 1 písm. a), b) nebo c) knihovního zákona. Tato ustanovení vlastně určují, jaké dokumenty může knihovna vyřadit. Jiné dokumenty knihovna ze svého fondu vyřadit nemůže, ba nesmí. Účelem § 17 odst. 1 knihovního zákona je zajistit, aby knihovna budovala své knihovní fondy jako celistvé a aby nevyřazovala knihovní dokumenty k tíži plnění úkolů, které podle knihovního zákona má. Jinak vyjádřeno, knihovna může vyřadit pouze ty knihovní dokumenty, které pro plnění svých úkolů nepotřebuje nebo které jsou pro plnění úkolů knihovny nepoužitelné.

Knihovna může vyřadit především ty dokumenty, které – slovy § 17 odst. 1 písm. a) knihovního zákona – neodpovídají zaměření knihovního fondu knihovny a jejím úkolům. Posouzení dokumentů v tomto smyslu je na knihovně – knihovna musí rozhodnout, které konkrétní dokumenty

podle tohoto ustanovení vyřadí. Nečiní tak ovšem na základě žádosti, stížnosti či jiného podání čtenáře, nýbrž ze svého rozhodnutí. To samozřejmě učiní po bedlivém posouzení dokumentů a na základě objektivního stavu, nikoli na základě názoru čtenáře o kvalitě publikací. Tak mohou být vyřazovány například zastaralé, minimálně využívané publikace, anebo publikace, které má knihovna ve svém fondu z titulu jejich přijetí jako daru či dědictví, aniž by tyto publikace odpovídaly profilu knihovního fondu.

Dále může knihovna ze svého fondu vyřadit multiplikáty knihovních dokumentů. Zde je posouzení celkem jednoduché: pokud má knihovna dokument ve více exemplářích a jejich ponechání není zdůvodnitelné například velkým zájmem o daný titul, pak je může vyřadit podle § 17 odst. 1 písm. b) knihovního zákona. I zde je jakákoli žádost čtenáře naprosto irelevantní.

Musíme zdůraznit, že vyřazené knihovní dokumenty nemůže knihovna prostě vyhodit – knihovní zákon stanoví přesná pravidla pro nakládání s nimi. Vyřazené knihovní dokumenty musí provozovatel knihovny nejprve nabídnout alespoň jednomu provozovateli jiné knihovny téhož druhu, tuto nabídku může samozřejmě učinit i vůči více knihovnám. Pokud takový provozovatel dokumenty odmítne, musí je provozovatel vyřazující knihovny nabídnout alespoň jednomu provozovateli knihovny, která je součástí školy. Školou je míněna škola podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění, tedy mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola

a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Pokud ani provozovatel takové knihovny o vyřazené dokumenty neprojeví zájem, je povinen provozovatel vyřazující knihovny nabídnout dokumenty ke koupi jinému zájemci, tedy kterékoli fyzické nebo právnické osobě. Pokud nenalezne zájemce o koupi, může vyřazené dokumenty darovat (opět kterémukoli zájemci) nebo zlikvidovat.

Vůči čtenáři, jehož pohoršil obsah knihy, lze argumentovat tím, že i kdyby byly knihy z fondu dané knihovny vyřazené, nezmysly by ze světa, pouze by se ocitly v jiné knihovně, která by je měla ve svém fondu a musela by je zpřístupňovat svým čtenářům. Problém, který čtenář má, by se tedy nevyřešil.

Konečně třetí případ, kdy může knihovna vyřadit dokumenty ze svého fondu, je uveden v § 17 odst. 1 písm. c) knihovního zákona. Z knihovního fondu lze vyřazovat dokumenty, které jsou natolik opotřebované, neúplné nebo poškozené, že přestaly být informačním pramenem. Rozhodující je zde tedy rozsah poškození: musí jít o poškození v takovém rozsahu, že určitý dokument právně přestal být knihovním dokumentem. Základní vlastností knihovního dokumentu je, že je informačním pramenem [§ 2 písm. b) knihovního zákona]. Pokud tuto vlastnost dokument pozbyl například v důsledku opotřebení, lze jej vyřadit. Zde jde o fyzický stav dokumentu a žádost čtenáře o jeho vyřazení z důvodu tvrzené obsahové závadnosti je irelevantní. U takto vyřazených dokumentů není žádná nabídková povinnost a provozovatel knihovny s nimi může po jejich administrativním vyřazení zacházet v podstatě jakkoli.

Čtenář se může v dané věci obrátit na Ministerstvo kultury a nelze mu v tom zabránit. Minis-

terstvo kultury zde ovšem nemá vůči knihovně žádnou nařizovací pravomoc. Jakožto ústřední orgán státní správy může činit jen to, co mu platný právní řád přikazuje nebo alespoň umožňuje. Neexistuje právní předpis, který by Ministerstvu kultury umožňoval nařídít knihovně, aby ze svého fondu vyřadila konkrétní knihovní dokumenty či aby je po jejich vyřazení rovnou zlikvidovala a podobně. Pokud by se o to Ministerstvo kultury přece pokusilo, vlastně by uplatňovalo státní moc bez zákonné opory, a tedy v konečném důsledku protiústavně.

Můžeme tedy shrnout, že žádost čtenáře o vyřazení dokumentů pro jejich – podle názoru čtenáře – vadný obsah nemá z hlediska vyřazování knihovních dokumentů žádný význam, knihovna takové žádosti nemůže vyhovět a vyřazení knihovních dokumentů nemůže nařídít Ministerstvo kultury.

Názory čtenářů na knihy a jejich obsah mohou být samozřejmě různé, ale není úkolem knihovny, aby se těmito názory zabývala a aby posuzovala, zda třeba obsah knihy je vědecký či pseudo-vědecký. Ostatně to může být docela obtížné určit. Před dvěma sty lety by asi málokoho napadlo, že mikročástice má dualistickou povahu a že se tedy chová jako hmotná částice i jako vlna. Ejhle, jaký to nesmysl! Až přišel Albert Einstein a dnes je tato skutečnost obecně přijímána a vědecky dokázána. Může to být samozřejmě i naopak. Je tomu něco přes sto let, kdy Hans Hörbiger formuloval svou teorii věčného ledu. Ve své době byla vědecká a dnes je, decentně řečeno, překonaná. Nu a pokud by do knihovny zavítal Jára Cimrman, nepochybně by požadoval vyřazení pohádky o Červené Karkulce pro pseudovědeckost, neboť „kdo kdy potkal vlka, který mluví“!

JIŘÍ KLUSOŇ | jiri.kluson@mkr.cz

Do čísla přispěli

Matty Čechovských – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ **PhDr. Alice Flemrová, Ph.D.** – Univerzita Karlova ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Kristýna Havlová** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ **Jiří Kluson** – Ministerstvo kultury ■ **Marcela Kořínková** – Knihovna Kroměřížska ■ **Tereza Lišková** – Nadace Open Society Fund ■ **Mgr. Pavlína Lišovská** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ **PhDr. Petr Mašek** – Národní muzeum ■ **Mgr. Markéta Mercová, Dr.** – Muzeum Kroměřížska ■ **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR ■ **Petra Schultze** – Audiolibrix ■ **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ **Běla Svobodová** – Knihovna města Ostravy ■ **Ing. Jana Tomancová** – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně ■ **Ing. et Bc. Lucie Tomanová** – žurnalistka ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Lukáš Vavrečka** – Univerzita Pardubice

Už vám letos někdo řekl, jak jste dobří?

Ať už ano, nebo ne, jisté je, že pokud držíte v rukou *Čtenáře*, máte k tomu našlápnuto. A pokud se vám daří naplňovat aktuální Koncepti rozvoje knihoven, pracovat úspěšně s celoročním tématem Udržitelnosti v knihovnách nebo pomáhat Ukrajině, tak je to jistota. Nestůjte v koutě, pochlubte se tím, co jste zkusili, co se vám daří. Ať už v rámci Března měsíce čtenářů nebo při jiné příležitosti. Vložte svou aktivitu do formuláře na webu Co dokáže knihovna, podělte se o svůj úspěch a inspirujte další knihovny.

<https://codokaze.knihovna.cz/>

Přidejte se!

Aktivita na pomoc Ukrajině vkládejte formou záznamu aktuální zkušenosti do formuláře, který najdete na webu <https://ukrajina.knihovny.cz/inspirace.html>. Tamtéž pak budou záznamy zveřejněny a poslouží jako pomůcka pro ostatní.

Příloha – Děckaři děckařům

Ilustrace v knihách pro děti

Když se řekne ilustrovaná kniha pro děti, tak si obvykle představíme obrázky doprovázející text a zasahující na kus stránky nebo celostránkovou ilustraci jednou za čas v příběhu. Současná doba však přináší i knihy, jež jsou kompletně obrázkové, celobarevné (nezřídka velkoformátové) a text je součástí ilustrace, nikoliv ilustrace součástí textu.

Ovšem v minulosti tomu tak vždy nebylo. Historie českých ilustrovaných knih není tak dlouhá, jak by se mohlo zdát. Dalo by se říci, že první obrázkovou knihou, která vznikla a bylo možné ji považovat za dětskou, je výpravný titul J. A. Komenského *Orbis Pictus*. Toto dílo se dočkalo v zahraničí obrovské odezvy; u nás však bylo vydáno a uznáno až o více než 200 let později. Období národního obrození s sebou přineslo také proměnu dětské literatury. Je však pravdou, že důraz

na obrazovou stránku i v tehdejší době zaostával. Vznikaly i první knihy přímo pro děti, ale jejich didaktičnost byla tak silná, že obrazový doprovod místy nebyl možný – nebylo příliš na čem stavět. Jistou výjimku potvrzovala práce Mikoláše Alše, jehož tvorba byla jakýmsi završením obrozeneckých snah. I u dětí však zachovával svou výpravnost; dětského recipienta nijak nesnižoval zjednodušenou tvorbou, ale poskytoval mu naopak spoustu podnětů pro posílení národního vědomí a hrdosti. (Stehlíková, 1986, s. 7–9)

Na přelomu 19. a 20. století se začalo formovat hnutí za *krásnou knihu*. Snaha tohoto hnutí se soustřeďovala na vizuální stránku vydávání knih a estetiku knihy jako celku. Dekorativismus, symbolismus a secese i realistické ilustrace přetrvávaly v dětské knize ještě v meziválečném období. Ve 20. a 30. letech se však objevila velmi silná generace malířů, jejichž tvorba byla výrazně odlišná od minulosti. Našli byste tu jména jako Josef Lada, Zdeněk Burian, Josef Čapek, Karel Václav, Cyril Bouda a další. Do knih pro nejmenší tvoří ilustrace také Ondřej Sekora a na sklonku 30. let se objevuje na ilustrátorské scéně Jiří Trnka. Ten ve svých ilustracích zdůrazňoval zejména nutnost zvýraznit atmosféru v příbězích a svým příspěvím naznačil tendence, kterými se bude ilustrace v dětské knize v dalších obdobích ubírat. (Stehlíková, 1986, s. 10–26) *Jeho ilustrace mají zvláštní atmosféru, vnitřně nezávislou na literární předloze. Je v ní víc poetických prvků než dějových, víc prožitku než vyprávění.* (Stehlíková, 1979, s. 24) A právě např. Trnkova *Zahrada* (vydaná před 60 lety v roce 1962) silně zarezonovala vnímáním ilustrace v dětské knize.

Konec 50. let a nástup další dekády představoval pro dětskou knižní ilustraci dobu mimořádně plodnou. Navzdory vnějším kulturněpolitickým omezením zůstalo toto zákoutí umění ušetřeno přímých režimních ataků, což umožnilo nebývalý rozmach ilustrační a typografické tvorby, který se už později v takovém měřítku nikdy nezopakoval. (Reissner, 2008, s. 48) V tomto období se objevují další zvučná jména, jako byl Jan Kudláček, propojovat text a obraz v knihách skvostně dovedly např. Daisy Mrázková či Květa Pacovská, nově se objevuje Radek Pilař či Jiří Šalamoun nebo Adolf Born. Nesmíme zapomenout ani na legendárního Milerova Krtečka, tvorbu Heleny Zmatlíkové, která několik generací dětí provázela úskalími počátku čtení a učení abecedy ilustracemi ve slabikářích.

Nová ilustrátorská generace působící v knižním průmyslu od počátku 21. století je však rovněž nezapomenutelná svými pracemi. Současní ilustrátoři se nebojí odvážnějších a specifických technik a provedení, barev, zpracování, jsou výjimeční svým specifickým rukopisem. Mezi těmi, kteří ovlivňují a citelně zasahují do současné ilustrace v knihách pro děti, je třeba uvést jména jako Juraj Horváth, Petr Nikl, Alžběta Skálová, Petr Sís, Pavel Čech, Markéta Vydrová, Tereza Vostřadovská, Filip Pošivač a spousta dalších.

V tomto čísle najdete přílohu *Děckaři děckařům* zaměřenou právě na problematiku ilustrací v knihách pro děti škol prvního stupně. Najdete zde několik knižních tipů se zajímavým obrazovým doprovodem od českých ilustrátorů, jež pro vás vybrala Kristýna Havlová. V další části přílohy se podíváme do knihovny v Písku a na pobočku Kukleny královéhradecké knihovny, jež mají „ilustrované“ knihovny prostory. Samozřejmostí jsou také tipy na zajímavé deskové hry, které můžete využít při výtvarných aktivitách s dětmi. V poslední části přílohy najdete fotonávod na výrobu „barevných bublin“, v jejichž spleťkách mohou děti spolu s vámi hledat různé tvary a objekty, jež následně mohou výtvarně zpracovat. Lze použít nejen u dětí prvního stupně (i když to bude nejspíše nejděčnější cílová skupina).

Přeji příjemné tvoření, a ať máte kolem sebe knihy, které budou lahodit vašemu oku.

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | cdc@kjm.cz

POUŽITÝ ZDROJ:

- REISSNER, Martin. *Východiska a současnost české ilustrace*. In: DĚDINOVÁ, Tereza a Radek HORÁČEK. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon – the book: art education and the art of book*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4727-3
- STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1979. 71 s. Soudobé české umění.
- STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Ilustrace v české knize pro děti*. Praha: Společnost přátel knihy pro mládež, 1986.

TOP 5 knih s ilustracemi od českých ilustrátorů

Současná ilustrátorská generace je velmi plodná na vizuálně úchvatně zpracované knihy. V tomto výběru najdete zajímavé tituly, které malé i velké čtenáře oslovují svými ilustracemi i zpracováním.

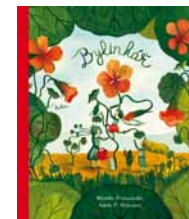

SÍS, Petr *Nicky & Věra: příběh Nicholase Wintona a jeho dětí*

1. čes. vyd. Praha: Labyrint: Raketa, 2021. 62 nečísl. s. ISBN 978-80-86803-72-2
Knihy od Petra Síse umí pohladiť a zároveň rozplakat. Ani příběh židovské dívky Věry a mladého Angličana není výjimkou. O hrdinském činu sira Nicholase Wintona už slyšel kdekdo, ale pravděpodobně ho ještě nikdo nezpracoval tak poeticky, jako to udělal právě Sís.

GOLASOVSKÁ, Monika a Aneta F. HOLASOVÁ *Bylinkář: přírodní kouzla naší babičky*

1. vyd. Praha: Labyrint: Raketa, 2019. 125 s. ISBN 978-80-86803-57-9
Babička Kyticka má v domečku u lesa krásnou zahradu. Zná každou bylinu, keř i strom a o své znalosti se ráda podělí se všemi začínajícími bylinkáři. Dozvíte se, kdy a jak květiny sbírat a sušit i jaké dobroty a mastičky z nich připravit. Pestré ilustrace Anety Františky Holasové přímo vybízejí k procházce pro voňavou mateřídoušku nebo medvědí česnek.

KOŠUTKOVÁ, Romana *Apolenka z modrotisku*

1. vyd. Hodonín: Galerie výtvarného umění v Hodoníně, 2020. 48 nečísl. s. ISBN 978-80-85015-79-9

Dědeček s babičkou by měli rádi někoho, komu mohou předat své znalosti a dovednosti modrotiskové techniky. Svého nástupce najdou v oživlé panence Apolence, která se spolu s dětmi dozví, čím se látky barví, co je to tiskařský pop nebo jaké vzory se při této pozapomenuté technice využívají. Velká písmena potěší nejednoho začínajícího čtenáře a modrobílé ilustrace Veroniky Vlčkové a Jana Šrámka udělají radost nejen příznivcům lidového umění.

DVOŘÁK, Kateřina a Milada TĚŠITELOVÁ *Velká medvědí kuchařka*

Praha: Bionaut: Došel karamel, 2021. 85 s. ISBN 978-80-908070-0-6

Podle večerníčku *Mlsné medvědí příběhy* vznikla nejen stejnojmenná knížka, ale také kuchařka pro děti. Kamarádi Nedvěd a Miška seznámí malé kuchaře s třiceti jednoduchými recepty, které i díky milým ilustracím Filipa Pošivače jistě nalákají do kuchyně nejednoho hladovce.

VOSTRADOVSKÁ, Tereza *Hravocesta*

1. vyd. Praha: Běžilíška, 2021. 51 nečísl. s. ISBN 978-80-88360-09-4
O tom, že venku není nuda, nás výtvarnice T. Vostřadovská přesvědčila už v knize *Hravouka*. Tentokrát se myška vydává do města za svými tetičkami a cestou si vyrobí mnoho užitečných věcí, lodičku z kůry, filtr na vodu nebo vlastní sáčkový čaj. Pokud se vám zrovna do přírody nechce, můžete si s myškou pěkně v teple zahrát alespoň stolní hru na předsádce knížky.

Tipy na aktivity

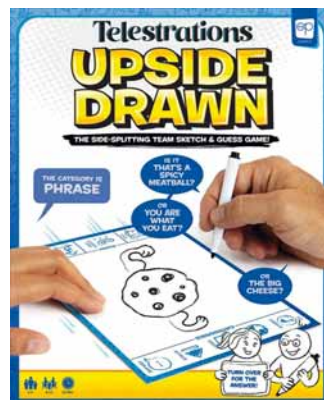
Telestrations: Upside Drawn (v anglickém jazyce)

V současné době tato úspěšná zahraniční desková hra čeká na český překlad. Koooperativní hra pro dvojice. Jedno z dětí ví, co se bude kreslit, pohybuje kreslicí podložkou a dává pokyny nahoru-dolů, druhé dítě kreslí podle pokynů a snaží se uhodnout, co je jím kresleno. Děti si procvičí prostorovou představivost i schopnost bezeslovně napovídat.

Výrobce: USAopoly

Dodavatel v ČR: Planeta her

Zdroj fotografie: <https://www.planetaher.cz/telestrations-upside-drawn>

Představ si

Průsvitné kartičky obsahují jednoduché obrázky, které můžeme podle zadání různě vrstvit nebo jimi pohybovat, a napovídat tak ostatním, kteří hádají námi „animované“ slovo. Kartičky lze rovněž vytvořit svépomocí a udělat si jednodušší i složitější verze pro různé věkové kategorie. Vhodné pro rozvoj představivosti a obrazotvornosti.

Výrobce: REXhry

Dodavatel v ČR: Planeta her

Zdroj fotografie: <https://www.planetaher.cz/predstav-si>

Pošli to dál! – Tichá pošta s kreslením (Telestrations CZ)

Staví na principu kreslicí tiché pošty – jeden nakreslí obrázek, druhý hádá, třetí podle odpovědi namaluje svou verzi a další zase hádá, až vše dojde na konec skupiny. Zábavná, kooperativní skupinová hra stavící na důvtipu a představivosti.

Zábava zaručena!

Výrobce: REXhry

Dodavatel v ČR: Planeta her (cena zatím není stanovena)

Zdroj fotografie: <https://www.planetaher.cz/posli-to-dal>

Picasso

Hra cvičící prostorovou představivost a obrazotvornost. Pomocí různých geometrických tvarů (jako správní kubisté) vytvářejí hráči na tabulce obrázek, ostatní hádají, co je ztvárněno. Méně je někdy více, ale je potřeba plně zapojit fantazii!

Výrobce: Efko

Dodavatel v ČR: např. HRAS: svět deskových her a hlavolamů

Zdroj fotografie: <https://www.hras.cz/rodinne-stolni-hry/picasso-rodinna-hra/>

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | cdc@kjm.cz

„Ilustrované“ knihovny pro děti a mládež

V tomto čísle zaměřeném na ilustrace nahlédneme do „ilustrovaných“ interiérů dvou českých knihoven a můžeme se nechat okouzlit tím, co lze na stěnách vytvořit.

Akvárium jako dětská knihovna

V Městské knihovně Písek děti vědí, jaké to je pobýt chvíli v akváriu – v tomto duchu mají totiž udělanou jednu celou část dětského oddělení. Celostenné malby navozující klidnou atmosféru podmořského světa a zakomponovaná akvária ve stěnách jsou doplněny řadou menších interiérových doplňků. Že zde probíhají tematické akce ve stylu pirátů, moře a podvodního světa, je víc než nasnadě.

Výrobce: A. B. S. studio spol. s r.o. (<http://www.arch.cz/abs>) podle návrhu Ing. arch. Jana Svobody

Foto: fotoarchiv Městské knihovny Písek

Dračí doupě

Dětské oddělení v pobočce královéhradecké knihovny bude výhledově procházet rekonstrukcí, již nyní se v něm ale mísí starší a nové nápady a vzniká působivý prostor (nejen) pro dětské čtenáře. Infopult ve tvaru draka, vstupní dveře s celostennou ilustrací s motivem z Harryho Pottera či knižní drak pod schodištěm jsou jedny z lákadel pobočky Kukleny. Dračí výzdobu využívají i k pátrací hře po knihovně a tematickou výzdobu (nejen) k pohádkově laděným aktivitám.

Výrobce: výmalba – Markéta Dubnová (knihovnice), dračí pult – původní pult upraven místním truhlářem

Foto: Markéta Dubnová (fotoarchiv Knihovny města Hradec Králové, pob. Kukleny)

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | cdc@kjm.cz

Poměrně jednoduchá aktivita, kterou můžete předpřipravít sami (děti jen dokreslí, co v obrázcích uvidí), ale také můžete „bublané“ výkresy přichystat odvážně s dětmi. Proč odvážně? Protože bublané ilustrace vyžadují opatrnost při manipulaci s barvami (kvůli případným skvrnám na oblečení a nábytku je vhodné pamatovat na příslušné krytí). Věřte ale, že děti ocení dobrodružství, které tato aktivita skýtá – nikdy totiž nevíte, co vám pod rukama vznikne. O to je celý proces kouzelnější!

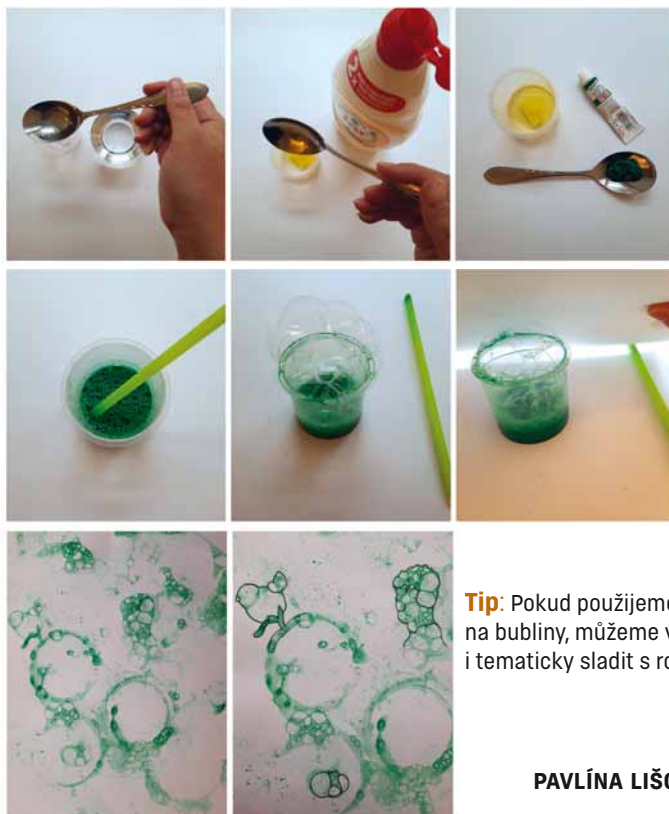
Instrukce:

1. Příprava materiálů (znásobit podle počtu dětí): budeme potřebovat pevnější kelímky se širším dnem (kvůli prevenci převrnutí), brčko, výkres, 1 lžíci vody, 1 lžíci Jaru a 1 lžíci tempery v požadované barvě, podložku (staré noviny nebo nejlépe igelit, barvy prskají!), černý fix.

2. Příprava foukací barvy: ingredience (voda, Jar, tempera) smícháme.

3. Bublání barev: brčko ponoříme do barvy a začneme foukat (děti upozorníme, že brčkem smějící do barvy pouze foukat, nesmí barvu pít!). Jakmile barva nabublá nad kelímek, pokládáme rychle na vzniklé bubliny výkres. Opakujeme tolikrát, abychom barevnými bublinami pokryli celý výkres. Necháme zaschnout.

4. Hra na ilustrátory: ve vzniklých barevných abstrakcích hledáme (stejně jako to děláme v obláčích na obloze) obrázce, které zvýrazňujeme fixem. Fantazii se meze nekladou, někdo vidí zvířátka, rostliny, lidi, věci denní potřeby, cokoliv. Je možné zadat, že děti mají hledat konkrétní věc a její bublinkové ztvárnění.

Tip: Pokud použijeme postupně více barev na bubliny, můžeme výsledný výkres barevně i tematicky sladit s ročními obdobími.

Připravili a nafotili:
PAVLÍNA LIŠOVSKÁ a MATTY ČECHOVSKÝCH
Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Projekt NEWCOMER

Část I – popis projektu a představení účastníků

V roce 2020 se Národní knihovna ČR (NK ČR) stala partnerem projektu s názvem *Building a Network Community Centered Librarianship*, zkráceně NEWCOMER. Projekt je zaměřen na vzdělávání dospělých s důrazem na znevýhodněné skupiny. Dalším důležitým aspektem tohoto projektu je výměna zkušeností účastníků projektu na mezinárodní úrovni.

Kromě zástupce NK ČR je do projektu zapojena také Knihovna města Olomouce v osobě její ředitelky Lenky Pruckové. Projekt je spolufinancován z evropského programu Erasmus+. Původně byl dvouletý, vlivem pandemie došlo k prodloužení o šest měsíců. Výměna a sdílení znalostí měly probíhat ve formě mezinárodních projektových setkání, která se měla konat v zemích účastníků projektu. Pandemie situaci zkomplikovala, a některá setkání tak musela být uspořádána v online prostředí.

Účastníci projektu

Public Libraries 2030 je nezisková organizace, která vznikla v roce 2020 pod názvem Public Libraries 2020. Sídlí v belgickém Bruselu a jejím cílem je dostat téma veřejných knihoven do agendy EU a zvýšit povědomí o důležitosti role knihoven pro celoživotní vzdělávání a gramotnost. Je v celé řadě projektů, do kterých zapojuje evropské knihovny. Na půdě Evropského parlamentu pořádá akce, které se snaží propagovat knihovny. V projektu funguje v roli administrátora.

Nizozemská královská knihovna (Koninklijke Bibliotheek) je nizozemskou národní knihovnou se sídlem v Haagu. Zřizuje ji Ministerstvo školství, kultury a vědy. Kromě uchovávání národního kulturního dědictví, podobně jako česká NK ČR plní řídicí roli v systému knihoven a provádí v něm systémové úkoly. V projektu funguje v roli koordinátora.

Cubiss, Nizozemsko. Podpůrná organizace pro knihovny a také sociální a vzdělávací instituce.

Zaměřuje se na projekty na podporu služeb, které poskytují knihovny školám. Jedná se o inovační projekty a služby zaměřené na rozvoj čtenářských dovedností a čtenářské motivace. Angažuje se také v programech podporujících digitální gramotnost a vzdělávání.

Městská knihovna Kolín nad Rýnem (Stadtbibliothek Köln), Německo. Je jednou z předních evropských knihoven, která spolupracuje s knihovnami po celém světě. V roce 2015 získala titul německá Knihovna roku. Ve městě s více než milionem obyvatel je místem vzdělávání, inovací a kulturních a vzdělávacích aktivit.

Městská knihovna Kranj (Mestna knjižnica Kranj). Kranj je město s 85 000 obyvateli ve Slovinsku, v regionu Gorenjska. Knihovna sídlí od roku 2011 v nové, moderní budově bývalého nákupního centra. Členové SKIP mohli knihovnu poznat při studijním pobytu ve Slovinsku v roce 2017.

Culture Socialita Biblioteche Network Operativo (CSBNO), Itálie. Jedná se o konsorcium 32 obcí v severozápadní oblasti Milána. Tato operační síť sdružuje více než 50 veřejných, školních a firemních knihoven. Původně zajišťovala meziknihovní výpůjční služby, centrální katalogizaci, IT infrastrukturu nebo vzdělávací aktivity. Nyní se zaměřuje také na budování sítě komunitních knihoven a poskytování služeb přímo komunitám, firmám nebo podnikatelům.

Knihovna DOKK1 v Aarhusu (Kommunes Biblioteker/DOKK1). Knihovna v dánském Aarhusu je dobře známá českým knihovnám. Jedná se o jednu z nejvíce inovativních knihoven v Evropě.

Kromě ústřední knihovny provozuje dalších 18 poboček. Každoročně pořádá celosvětově významnou konferenci *Next Library*.

Kromě těchto institucí je do projektu také zapojen americký vysokoškolský profesor knihovnictví **R. David Lankes**, který je také členem představenstva Public Library 2030. Jeho zájmem bylo vždy kombinování teorie a praxe. Na toto téma uskutečnil několik výzkumných projektů. Je vášnivým zastáncem knihoven a jejich zásadní role v dnešní společnosti. Za svou knihu *The atlas of new librarianship*¹ získal v roce 2012 cenu ABC-CLIO/Greenwood Award za nejlepší knihu v oboru knihovnictví. V projektu funguje jako poradní hlas a má na starosti vedení hodnotících rozhovorů.

Hlavní cíle projektu

- Poskytnout příležitost pro přeshraniční výměnu a vytváření sítí mezi zaměstnanci knihovny pracujícími s dospělými studenty.
- Rozvíjet kompetence pracovníků knihoven pracujících s dospělými studenty na základě výměny zkušeností s partnery projektu.
- Umožnit zaměstnancům knihoven poskytovat účinnější podporu při sociálním začleňování a využívání vzdělávacích příležitostí v knihovnách v komunitě.
- Snahou projektu je také vybudovat síť komunitně zaměřeného knihovnictví.

Cílem projektu je blíže prozkoumat potenciál evropských knihoven v oblasti vzdělávání dospělých a začleňování znevýhodněných skupin. Existuje riziko, že s technologickým pokrokem se stávající nerovnosti prohloubí a nejvíce zasáhnou znevýhodněné skupiny. Knihovny jsou zavedené instituce v místních komunitách a nabízejí širokou škálu vzdělávacích aktivit a vybavení. Tím, že nabízejí digitální zdroje a důvěryhodný fyzický prostor, přispívají jak k digitálnímu, tak k sociálnímu začleňování.

Dalším cílem je usnadnit pracovníkům knihoven, kteří pracují s dospělými ve svých komunitách, aby prozkoumali s protějšky ze zemí EU, proč se způsoby vzdělávání dospělých tak výrazně liší, jak nejlépe podporovat dospělé uživatele v prostředí knihovny a jaké příklady osvědče-

ných postupů je třeba použít při práci se znevýhodněnými a marginalizovanými skupinami.

Aktivity projektu

V roce 2021 se uskutečnila čtyři mezinárodní setkání, která tvoří podstatu projektu; dvě proběhla v online prostředí. Své zkušenosti s komunitními knihovnami a vzděláváním dospělých představil nizozemský partner Cubiss, organizace, která podporuje celoživotní vzdělávání v různých typech organizací včetně knihoven. Jednání proběhlo v lednu 2021. V Nizozemsku je komunitní knihovnictví na vysoké úrovni a může být pro nás inspirativní. Vyznačuje se častějším zapojením veřejnosti, spolků a jednotlivců z komunity do chodu knihovny. Zajímavé a dobře propracované jsou také způsoby, jakými se komunita zapojuje do aktivit knihovny. Snaží se oslovit nejrozličnější skupiny obyvatel a spolupracovat s nimi při tvorbě vzdělávacích aktivit a projektů.

Cubiss natočil dva zajímavé dokumenty o komunitním knihovnictví a podrobnou „Roadmap“ pro komunitní knihovnický. Mapa obsahuje podrobnou cestu k tomu, jak se stát komunitním knihovníkem. Oba dokumenty i Roadmap jsou v angličtině vystaveny na stránkách Cubiss (<https://www.cubiss.nl/the-community-librarian>).

Druhé jednání uspořádala v červnu 2021 dánská knihovna DOKK1 z Aarhusu také v online prostředí. Představila účastníkům své aktivity a způsoby, kterými oslovuje sociálně a jinak vyloučené osoby. Její aktivity patří mezi inovátorské i v této oblasti. Knihovníci vyrážejí ven do komunity a velmi civilním způsobem oslovují veřejnost a představují knihovnu. Nebojí se oslovovat nejrozličnější jednotlivce i skupiny, velmi zajímavá byla prezentace o práci s bezdomovci a dalšími lidmi žijícími na okraji společnosti.

Na podzim proběhla dvě fyzická setkání. V září se účastníci poprvé tvářili v tvář setkali v Miláně, kde organizovala setkání organizace CSBNO, která poskytuje služby knihovnám v regionu Lombardie. Účastníci byli seznámeni se současnými výzvami italského veřejného knihovnictví a aktivitami italských knihoven v době pandemie a byli přivzváni k účasti na významné italské knihovnické konferenci *Convegno Stelline 2021*.

Byl jim věnován celý panel a všichni přispěli prezentací o veřejném knihovnictví ve své zemi. Byl prezentován i současný stav českého veřejného knihovnictví, nejvýznamnější aktivity, ale i výzvy a problematické oblasti.

Poslední setkání v roce 2021 proběhlo v říjnu v Bruselu. Bylo věnováno shrnutí prozatímních výsledků projektu a jeho dalšímu směřování. Plánované listopadové setkání v Kolíně nad Rýnem bylo odloženo na rok 2022, kdy také proběhne projektové setkání v Praze v NK ČR.

Hlavní aktivitou projektu tedy je především série mezinárodních projektových setkání, na kterých se každý partner podělí o své osvědčené postupy a aktivity ve vzdělávání dospělých a řešení lokálních výzev souvisejících se sociálním

vyloučením. Tyto postupy a aktivity budou zahrnuty do *Příručky osvědčených postupů*, která bude vystavena online.

Ředitelé a ředitelky těchto významných knihoven a institucí zapojených do projektu představují velmi zajímavé osobnosti evropského veřejného knihovnictví; namátkou ředitelka Městské knihovny v Kolíně nad Rýnem Hanna Vogt, Erik Boekesteijn z Nizozemské královské knihovny, činný v IFLA, Ilona Kish, která je ředitelkou organizace Public Libraries 2030, a další. Zajímavý je jejich pohled na veřejné knihovny a výzvy, kterým v současnosti čelí. Jejich názory vám formou rozhovorů představím v dalších částech tohoto cyklu.

VLADANA PILLEROVÁ

| vladana.pillerova@nkp.cz

Přístupnost knihoven

Kroměřížská knihovna o krok blíže k neslyšícím

Stejně jako řada knihoven v naší zemi i ta kroměřížská usiluje o to, aby se stala otevřenou široké veřejnosti. Tedy i osobám s nejrůznějšími typy postižení. Jako první v republice získala certifikát Handicap Friendly pro osoby s tělesným handicapem.

Jednou z akcí, které uspořádala v rámci překonání bariér, bylo setkání s předsedou Poradenského centra pro sluchově postižené Kroměříž Michalem Loučkou, které se uskutečnilo 24. 3. v konferenčním sále knihovny. Svoji přednášku zaměřil na teoretickou i praktickou část. V té první seznámil zaměstnance knihovny s činností centra a s problémy, se kterými se neslyšící i nedoslýchaví potýkají například při komunikaci na úřadech apod. Vysvětlil způsoby jejich vnímání a následného chování, což bylo hodně zajímavé a přínosné.

Ve druhé části přednášky se knihovníci spolu s M. Loučkou učili prstovou abecedou. Došlo i na znakový jazyk, kterým se přítomní učili znakovat věty a výrazy, které při setkání s neslyšícími oso-

Foto: Lucie Čevelová a Drahomíra Kunčarová

bami v knihovně mohou využít. Je samozřejmě, že za jedno setkání si nelze všechno zapamatovat, proto se všichni těší, že další bude následovat.

Tímto ovšem spolupráce mezi Knihovnou Kroměřížska a poradenským centrem pro neslyšící nekončí. Právě naopak. Kromě jiného se v tomto roce knihovna poprvé organizačně zapojuje do pořádání již 7. ročníku *Neslychané zábavného večera*, který poradenské centrum tradičně pořádá v Domě kultury Kroměříž jako vyvrcholení zájmového Týdne neslyšících. Věříme, že takových smysluplných společných aktivit bude do budoucna stále přibývat.

MARCELA KOŘÍNKOVÁ | kořinkova@knihkm.cz

¹ LANKES, R. David. *The atlas of new librarianship*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 2011. xv, 408 s. ISBN 978-0-262-01509-7 Pozn.: Kniha je dostupná v Knihovně knihovnické literatury NK ČR.

Certifikáty Handicap Friendly pro Knihovnu města Ostravy

Ústřední Knihovna města Ostravy (KMO) získala loni už podruhé certifikát Handicap Friendly v oblasti přístupnosti pro lidi se zrakovým postižením; poprvé se tak stalo v roce 2015. V roce 2021 dostala stejný certifikát i její pobočka ve Vítkovicích. Informace o tom, co to pro činnost knihovny znamená, a hlavně co s tím souvisí, vám formou jakéhosi sebezpytu poskytne Běla Svobodová, knihovnice Zvukové knihovny pro nevidomé a slabozraké KMO.

Co se mezi roky 2015 a 2021 změnilo?

Od roku 2015, kdy jsme obdrželi první certifikát, se událo několik změn. Tou nejzásadnější byly personální změny ve Zvukové knihovně. Čekala nás důsledná příprava a nastudování metodik a pravidel, která jsou určující pro bezbariérovost knihovny a pro udělení certifikátu Handicap Friendly. Zpočátku se to zdálo být obtížné a možná i nezáživné, ale ve výsledku to bylo potřebné a pro další práci nezbytné. KMO má kromě ústřední knihovny ještě 28 dalších poboček, proto jsme si dali za cíl kromě obhajoby usilovat i o certifikaci pobočky. A to je další změna, na kterou jsme se připravovali. Navštívili jsme všechny pobočky, pečlivě jsme je prohlédli, přeměřili a poté vyhodnotili technickou stránku prostor a infrastrukturu. Nakonec jsme vybrali pobočku v Ostravě-Vítkovicích, která splňovala technické požadavky, ale nadchly nás hlavně kolegyně, které jsou plně entuziasmu a zápalu pro věc.

Jaký to mělo dopad na vaši činnost?

Díky technologickému „pokroku“, kdy se povedlo transformovat knižní fond z magnetofonových kazet na formát mp3, nám výrazně přibýlo čtenářů. I mimoostravských. Zvukové knihy si čtenáři mohou vyzvednout nejen ve Zvukové knihovně v ústředí, ale také na pobočkách, které mají blíž ke svému bydlišti. Díky službě Slepecká zásilka, kterou nabízí Česká pošta, distribuujeme výpůjčky imobilním a mimoostravským čtenářům Zvukové knihovny. Pozitivní zpětná

vazba od našich čtenářů nás utvrzuje v tom, že jsme se vydali správným směrem.

Co pro vás toto ocenění znamená?

Znamená to pro nás hodně. V prvé řadě si ocenění velice vážíme a to, že se nám ho podařilo obhájit, je zavazující. Je to pro nás úkol do dalších let: udržovat a dále zvyšovat kvalitu služeb poskytovaných lidem s handicapem. Z pečlivé a poctivé práce se čtenáři máme obzvlášť dobrý pocit.

Jak na ocenění vaší knihovny reagovali vaše okolí – čtenáři, partneři, spolupracující organizace, místní správa?

Všichni měli pochopitelně velkou radost. Některé pocity jsou nepřenositelné. Nejvíce to samozřejmě prožívali ti, kteří se v celém procesu aktivně angažovali. A já bych jim na tomto místě ráda poděkovala za spolupráci, součinnost a podporu. Ať už je to *Knihovna a tiskárna Eduarda Macana v Praze*, *Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých*, konkrétně jejich *ostravská odbočka*, dále *Tyflocentrum Ostrava* nebo sdružení *Kafira*. Bez této dobře fungující spolupráce by se nám pracovalo obtížněji.

V jakých oblastech přístupnosti se plánuje vaše knihovna ještě dále rozvíjet?

Obhájení certifikátu pro zrakově postižené nás povzbudilo v našem úsilí odstraňovat z knihovny další bariéry. Další oblast, ve které zatím nemáme velké zkušenosti, ale velmi nás láká, je ko-

Interiér
Zvukové
knihovny
v ústředí
KMO

Foto:
archiv KMO

munita neslyšících. Proto jsme se pustili do průzkumu života a potřeb této minority, navázali jsme spolupráci s ostravskými organizacemi pro neslyšící a nedoslýchavé. Tím se nám otevřel úplně nový svět. Natočili jsme krátká videa o tom, jak se přihlásit, jak si půjčit či vrátit knihy, a také o zajímavých místech v knihovně. Vídeje jsou opatřena titulky a jsou tlumočena do českého znakového jazyka. V ústřední knihovně a na několika dalších pobočkách máme techniku s aplikací *Tichá linka* pro online tlumočení do znakového jazyka. Společenské sály ústřední knihovny a pobočky Podroučkova jsou vybaveny indukční smyčkou. Máme nové webové stránky, které splňují podmínky přístupnosti v souladu s EN 301 549 V2 1.2 a standardem WCAG 2.1. K doplnění technického vybavení využíváme grantové programy SKIP a K21; pro rok 2022 to je například pořízení přepážkových indukčních smyček. Mezi naše rozvojové cíle patří také proškolení pracovníků knihovny tak, aby byli orientováni ve standardech práce s uživateli s postižením v knihovnách. Naše snažení jsme v roce 2021 završili podáním žádosti o certifikaci Handicap Friendly pro osoby se sluchovým postižením. Certifikace je v současné době v běhu a my bychom si opravdu z celého srdce přáli, aby dopadla úspěšně.

Co byste doporučili dalším knihovnám, které uvažují o posouzení přístupnosti knihovny pro osoby se specifickými potřebami?

Podmínky certifikace mohou vypadat obtížně a komplikovaně, ale na prvním místě je zájem o změnu v knihovně samotné. Jedním z požadavků certifikace je navázání spolupráce s organizacemi, které se věnují lidem s konkrétním

postižením. Navázáním na spolupráci může být poskytnutí prostor k setkávání, ať už na bázi vzdělávací, nebo kulturní. Například u nás probíhalo jednou měsíčně autorské čtení uživatelů centra pro osoby s mentálním a psychickým handicapem *Mens Sana* nebo jsme poskytovali základní kurzy v IT oblasti uživatelům podobně zaměřeného centra *Čtyřlístek*. KMO je dlouholetým spolupředatelem festivalu *Dny umění nevidomých na Moravě*. Seznámili jsme se s mnoha výjimečnými lidmi a dozvěděli se mnoho zajímavých informací o životě s postižením. Získané informace jsme uplatnili v poskytování dalších služeb či v úpravách těch stávajících. Důležitým faktorem je také informovaný a proškolený personál knihovny.

A co byste naopak doporučili knihovnám, které v této oblasti teprve začínají? Jakou oblast přístupnosti začít?

Nejsnazší je podle mého názoru upravit podmínky pro osoby se zrakovým postižením. Podmínky pro toto postižení kladou například důraz na orientaci v knihovně a okolí. Výhodou je, že v současné právní legislativě je již spousta věcí povinných – ať se jedná o vodící linie, parkovací místa pro invalidy, či toalety pro osoby se sníženou schopností pohybu. Tím pádem jsou již některé věci „předpřipravené“. A ještě úplně na závěr bych dodala, že podle mého názoru je udělení certifikátu určitým signálem pro ostatní, že knihovna nestagnuje, ale snaží se velmi konkrétním způsobem rozvíjet a otevírat se čtenářům, kteří mají opravdu specifické potřeby.

BĚLA SVOBODOVÁ

| svobodovab.kmo@gmail.com

Rekonstrukce dvou největších poboček krajské knihovny ve Zlíně

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně (KKFBZ) plní kromě krajské funkce také městskou funkci a provozuje třináct poboček na území města Zlína. V loňském roce byly po rekonstrukci otevřeny dvě největší pobočky krajské knihovny – Jižní Svahy a Malenovice.

Jak to všechno začalo?

Obvodní knihovna Jižní Svahy se nachází ve svahu nad městem, na Jižních Svazích, největším zlínském sídlišti. Knihovna sídlí v přízemí a v suterénu budovy segmentu, který byl postavený v 70. letech minulého století. Segment má atypický obloukový tvar a je největší obytnou budovou ve městě. Ačkoliv má budova už svůj zenit za sebou, velkou výhodou provozování knihovny v tomto prostoru je blízkost základní a základní umělecké školy i veškeré občanské vybavenosti v okolí. V přízemí pobočky je umístěno oddělení pro dospělé čtenáře a kancelář a v suterénu funguje dětské oddělení. V roce 2019 knihovnu navštívilo kolem 31 000 lidí a v pobočce bylo registrováno asi 1200 čtenářů, z toho 420 dětí.

V této knihovně byl již téměř od dob jejího otevření problém se zatékáním vody z rovné střechy nad knihovnou. Naposledy v letech 2016 a 2018, kdy byla poničena část knižního fondu a některé regály. Také byly v knihovně problémy s vlhnoucí stěnou. Krajská knihovna na tento stav dlouhodobě upozorňovala. Město Zlín, kterému budova patří, rozhodlo, že dojde k opravě střechy. Knihovna měla být v průběhu opravy vyklizena. Většina vybavení knihovny byla až 40 let stará, dispozice knihovny nebyla ideální ani vzhledem k jejímu plánovanému komunitnímu zaměření, proto vedení knihovny jednalo se zástupci města o nutnosti celkové rekonstrukce.

Abychom získali podporu v úmyslu rekonstruovat a nově vybavit knihovnu, kontaktovali jsme

Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukce knihoven, které po zhlédnutí této pobočky Lenkou Dostálovou napsalo oficiální vyjádření, ve kterém upozorňuje na nevyhovující stav knihovny a doporučuje přistoupit k její celkové renovaci. Myslím, že tento materiál, který jsme poskytli odboru kultury města, měl také vliv na rozhodnutí o rekonstrukci knihovny.

Také jsme potřebovali nějakou vizi, se kterou přijdeme na jednání se zástupci města a nacheme je pro knihovnu 21. století. Oslovili jsme několik architektonických studií a nakonec jsme oslovili designérku Gabrielu Goldovou, která již měla za sebou rekonstrukci městské knihovny ve Vizovicích a její nabídka nepřesahovala naše finanční možnosti, s žádostí o zpracování studie interiéru.

I když to zpočátku vypadalo, že dojde jen k opravě střechy, v konečné fázi se podařilo zrekonstruovat a znovu vybavit celé přízemí pobočky, kde se nachází oddělení pro dospělé čtenáře, sociální zařízení a kancelář. Rekonstrukci hradilo město Zlín.

Knihovna na Jižních Svazích po roce otevřena

V únoru 2021 byl aktualizovaný knižní fond nastěhován do zrekonstruovaných prostor, čtenáři však mohli do moderního interiéru jen nahlížet z důvodu plošného uzavření knihoven. A konečně 12. 4. 2021 se knihovna na Jižních Svazích téměř po roční uzavírci slavnostně otevírá pro

Foto: Jsiř Abb / Jižní Svahy

veřejnost. Bohužel, s omezením počtu osob na metr čtvereční a s dodržáním platných hygienických nařízeních.

Nový interiér zahrnuje místa k posezení, prolistování knih nebo ke studiu nejen na židlích a křesilkách, ale také pod okny, kde je vytvořeno „lavicové“ posezení. Prostor pro knihovnu typu menší městské knihovny není nijak velký. Musela být vybourána jedna stěna oddělení pro dospělé a pořízeny některé regály na kolečkách, aby prostor umožnil variabilní využití pro pořádání kulturních a vzdělávacích akcí, které se mohly v minulosti organizovat jen pro děti v suterénu knihovny. Z původního nábytku zůstal zachován výpůjční pult, variabilní stolky a zařízení kanceláře.

Na první pohled upoutá barevnost knihovny, která je dána především malinově zbarvenou podlahovou krytinou. Stejná barevnost je použita i pro čalouněný nábytek. Původní nehezká šatna byla nahrazena prostorem pro odložení věcí, který po odsunutí posuvných dveří ukrývá stohovatelné židle a také služební nákladní výtah do suterénu. Příjemnou atmosféru nových prostor podtrhují černobílé fotografické tapety Zlína, vytvořené ze snímků fotografa Josefa Řezníčka.

Nový vzhled získalo i sociální zařízení a kancelář. Prostory chodby jsou vybavené nábytkem pro různé výstavy (hlavně kresby žáků ZUŠ), je zde také posezení a skříňky pro uložení věcí. Na nástěnky bylo použito linoleum Bulletin Board, které je funkční, nedrolí se a na stěnách velmi

pěkně vypadá. Různé fotografie lze také připevnit na magnetickou tabuli, která je umístěna v prostoru půjčovny. Na tuto stěnu se dá také psát.

Další novinkou, která vychází vstříc čtenářům, je knihobox, který je zabudován ve fasádě budovy a umožňuje vracet knihy i mimo otevírací dobu knihovny.

Během uzavření knihovny došlo k velké revizi knih, protože už bylo jasné, že původní počet svazků (asi 40 000) již v nových prostorách nebude možné umístit. Nyní je v této pobočce téměř 34 000 dokumentů.

V rámci dotace Ministerstva kultury byl do knihovny zaveden systém RFID tak, aby mohly být knihy vráceny i v jiných budovách krajské knihovny. Do knih byly přidány čipy a byly instalovány nové bezpečnostní brány k ochraně dokumentů před odcizením. V rámci digitalizace služeb byly pak všechny pobočky KKFBZ vybaveny speciálními mobily pro bezhotovostní platby. Také byl pořízen výkonný dataprojektor a plátno. V rámci minikuchyňky je možno využít kávoar.

A malý neplánovaný bonus navíc – zelená střecha byla nahrazena dlažbou, na které se dají pořádat venkovní akce, a využívá ji nejen knihovna, ale také blízka ZUŠ.

A názor návštěvníků? Barevná knihovna se jim líbí, také se velmi využívají čtenářská místa a bibliobox. V zrekonstruovaném oddělení pro dospělé čtenáře probíhá trénink paměti pro seniory, besedy se spisovateli a pravidelné koncerty ZUŠ.

Oddělení pro děti na Jižních Svazích však svou renovací a modernizací ještě čeká; v letošním roce je naplánováno zpracování studie interiéru a budeme se snažit, aby realizace proběhla v roce 2023.

Rekonstrukce knihovny Malenovice

Přízemní budova, ve které je umístěna druhá největší pobočka KKFBZ, se nachází ve druhém největším zlínském sídlišti, vybudovaném v 60. letech minulého století. Budova sloužila k různým účelům – prádelna, družina, škola a klub seniorů. Tomu odpovídal stav celé stavby. Během let byly provedeny pouze částečné stavební úpravy. Pro knihovnu byl v minulosti vytvořen samostatný vchod postavením přístavby. V prostorách knihovny nebylo WC ani teplá voda (obojí se muselo využívat v klubu seniorů), skladové prostory byly velmi nevyhovující. Vstupní chodba byla před rekonstrukcí již v havarijním stavu a vyža-

Foto: archiv KKFBZ /Malenovice

dovala nutné opravy. Také ostatní prostory budovy byly ve špatném stavu, proto se město již v roce 2017 rozhodlo, že celá budova projde rekonstrukcí. Architekt Jan Přehnal ze studia JaP architects s. r. o., který řešil celkovou rekonstrukci budovy, navrhl přístavbu vstupu a menšího skladu knihovny, do které bylo umístěno i WC a úklidová místnost.

Plány zpočátku vážily na komunikaci mezi různými odbory města a na nezájmu investovat do vybavení knihovny. Budova organizačně spadala pod odbor školství, knihovna zase pod odbor kultury a klub seniorů pod odbor sociální. V prvních plánech na rekonstrukci se vůbec nepočítalo s novým vybavením interiéru knihovny. V knihovně byly v návrhu nakresleny jen regály a výpůjční pult. Proto jsme opět oslovili designérku, se kterou jsme měli dobrou zkušenost z rekonstrukce knihovny na Jižních Svazích, aby zpracovala stu-

dii interiéru. Proběhlo několik konzultací se stavebním odborem města a poté s designérkou. Podobně jako v knihovně na Jižních Svazích jsme chtěli, aby bylo v knihovně možné pořádat různé typy akcí, aby zde byl zajímavý prostor pro děti a zůstalo zachované místo pro čítárnu časopisů, kterou návštěvníci hojně využívají.

Knihovna iniciovala zbourání přičky a mírné zvětšení prostor pro veřejnost na úkor zmenšení kanceláře. Celá knihovna získala po rekonstrukci asi 20 m² navíc (ze 150 m² na 170 m²). V původním návrhu byla naplánována také klimatizace, ale jen v klubu seniorů. Pracovníci města se velmi divili, když jsme srovnali návštěvnost obou zařízení – do knihovny ročně zavítalo téměř 14 000 návštěvníků a probíhalo tady 40 akcí pro děti ročně. Na této pobočce bylo registrováno 600 čtenářů, z toho 160 dětí.

Realizace rekonstrukce byla dvakrát odložena (poprvé nedošlo k jejímu schválení, podruhé z důvodu covidové epidemie), což bylo velmi nepříjemné pro další plánování chodu knihovny, hledání náhradních prostor a následné stěhování. V říjnu 2020 byly knihovny uzavřeny, což vedlo k dřívějšímu zahájení stavebních prací. Po dobu rekonstrukce objektu, pokud to epidemická situace dovolila, měli čtenáři možnost navštěvovat knihovnu v náhradních prostorách.

Na základě studie interiéru byly provedeny další změny oproti původnímu návrhu (např. místo navrhované dlažby byla použita vinylová podlahová krytina, bylo změněno umístění elektrického rozvaděče mimo půjčovnu, otevírání dveří apod.). Také jsme požadovali, aby byla přička mezi klubem seniorů a knihovnou vzhledem k hlučnějším společenským akcím a hraní stolního tenisu v klubu seniorů více odhlučněná. To se sice uskutečnilo, ale zapomeno se na dveře, které protihlukové nejsou...

Také jsme chtěli vymyslet vybavení dětského oddělení tak, aby se přemísťovalo co nejméně židli a nábytku při akcích, protože zde pracuje pouze jedna knihovnice. Designérka navrhla trochu netradiční pódium, jehož součástí byly také menší regály na dětské knížky a prostor na čtení a hraní. Pódium se zdálo investorům z města zbytečné, nákladné a také nebezpečné pro děti. Ze začátku jsme marně argumentovali, že je stupeň v knihovnách běžný. Bylo nutné investory přesvědčit o jeho využití i bezpečnosti.

Foto: archiv KKFBZ /Malenovice

Kontroverzní se zdál i výběr barev. Podlahová krytina byla zvolena v modré (akvamarínové) barvě, což nakonec vytvořilo velmi příjemný prostor. Některé původní regály byly umístěny v novém skládce a také byly využity původní čítárenské stolky v půjčovně. Tak jako při rekonstrukci knihovny na Jižních Svazích jsme se snažili účastnit kontrolních dnů, což se ukázalo jako zásadní, protože v průběhu těchto kontrol jsme ještě přišli na mnohá vylepšení a odhalili některé nedostatky.

Knihovna Malenovice se otevírá po rekonstrukci

A jak to dopadlo? V nově omítnuté bezbariérové budově sídlí kromě knihovny také kancelář místního úřadu a klub seniorů. Všechny tyto organizace se zúčastnily slavnostního otevření knihovny, které proběhlo 4. 10. 2021 za účasti nejen zástupců města Zlína včetně primátora, ale také za účasti Zuzany Fišerové, radní Zlínského kraje pro školství a kulturu.

Knihovna získala krásný moderní interiéru, který ji zatraktivnil a prosvětлил. Některé regály jsou posuvné, čtenáři mají k dispozici dvě pohodlná křesla a další sedací nábytek. Při akcích pro veřejnost se využívají stohovatelné židle. Byla instalována klimatizace, v kanceláři je malá kuchyňka s teplou vodou. Vracení knih je možné přes bibliobox. Knihovní fond je opatřen čipy (tak jako ve všech pobočkách krajské knihovny) a jsou zde k dispozici RFID brány. Čtenáři mohou využívat i bezbariérové WC, které je v klubu seniorů; po domluvě s vedoucí klubu výhledově

také větší sál. Vstupní prostor knihovny je vybaven velkou prosklenou vitrinou, která slouží jako nástěnka a např. také k vystavení výtvarných prací dětí ze základní umělecké školy. Prostor je ozvláštěn černobílou fotografickou tapetou hradu Malenovice. Návštěvníci-cyklisté oceňují stojan na kola, který zde vždy chyběl.

Čtenáři teď mají k dispozici aktualizovaný knihovní fond. Jedním z negativ, která rekonstrukce přinesla, je snížení počtu knih. Knihovna musela vyřadit 7000 svazků, které jsou nyní ve skladu ústřední knihovny. Vzhledem k tomu, že krajská knihovna do budoucna plánuje službu objednávání dokumentů ze všech budov, tento nedostatek by mohl být částečně odstraněn.

Je pozitivní, že knihovna má konečně k dispozici vlastní WC místo společného s klubem seniorů, je však škoda, že se do návrhu již nevešly toalety dvě.

Teprve časem se ukáže, zda se podařilo, aby knihovna byla skutečnou komunitní knihovnou, jak se využívá kvalitní dataprojektor a prostor nové čítárny. Každopádně původně kontroverzní pódium dětí i maminky velmi rády využívají a snad si děti užijí i první *Noc s Andersenem* v této knihovně.

Umístění klubu pro seniory a knihovny v jednom objektu je ve Zlíně běžné. Dalších pět malých poboček knihovny sídlí v jedné budově s klubem seniorů. Předpokládáme, že kulturní, vzdělávací a komunitní role této knihovny se v budoucnu ještě posílí. Vazba na klub seniorů a na místní školy k tomu poskytuje ideální podmínky.

JANA TOMANCOVÁ | tomancova@kfbz.cz

Moderní italská literatura v českých překladech

Ohlédneme-li se za moderní italskou literaturou vydanou v českých překladech v období posledních přibližně deseti let, můžeme hned v úvodu s potěšením konstatovat, že zájem o ni ze strany nakladatelů i čtenářů stoupá a že se podařilo publikovat řadu skutečně kvalitních titulů. Především, že můj přehled zdaleka není vyčerpávající, což je nakonec dobrá zpráva: z itaštiny se toho přeložilo hodně. Hledala jsem pro tu spoustu heterogenních textů společného jmenovatele a klíčová slova, jimiž se můj výběr do jisté míry řídil, jsou nakonec tato: Neapol (potažmo italský jih), rodina, identita a příroda.

Text, který nám může posloužit jako odrazový můstek, je *Gomora* **Roberta Saviana** (* 1979). V Itálii vychází v roce 2006, v českém překladu o dva roky později. Je to první případ polistopadového bestselleru z pera mladého italského spisovatele. Zdůrazňuji mladého, protože po roce 1989 převzal od Alberta Moravie žezlo bestselleristy Umberto Eco, ale ten byl ročník 1932. *Gomora*, rozkročená mezi literaturou faktu a beletrií, měla potenciál oslovit i ty, co primárně nechtou fikci. Navíc zásadně proměnila vnímání světa mafie, do té doby ještě ovlivněné Puzovým *Kmotrem* (1969, Svoboda 1990), odhalující jeho nelidskou stránku; a hlavně upozornila na to, že chapadla zločinného a ekonomického působení klanů jsou rozšířena bezmála po celé zeměkouli, a tudíž je nám ten svět blíže, než jsme si mysleli.

Další mladý italský autor, jemuž se podařilo si v Česku rychle vybudovat solidní čtenářskou základnu, je **Paolo Giordano** (* 1982), který se stal hned se svou prvotinou *Osamělost prvočíslel* (2008, Odeon 2009) nejmladším laureátem prestižní literární ceny Premio Strega. Jeho román o nedostižné lehkosti normálních věcí pro ty, co normální nejsou, přitáhl k četbě zejména mladší ročníky a jeho už třetí české vydání (2021) dokládá, že téma příběhu rozhodně nezesláralo, ba naopak – Giordano velmi přirozeným způsobem, prostým účelové teovitosti, zpracoval čím dál aktuálnější téma lidské jinakosti.

Oba výše zmiňovaní autoři se v českém literárním prostředí dobře zabydleli. U Giordana můžeme dokonce mluvit o trvalém a vyrovnaném zájmu čtenářů. Jeho další odeonské romány *Tělo* (2012, česky 2013) a *Dobývání nebe* (2018, česky 2020), ač tematicky velice odlišné: první se odehrává mezi italskými vojáky na misi v Afghánistánu, druhý odkrývá názorové třenice mezi náboženským a ekologickým fanatismem generace mileniálů, opět zaujaly autentičností a plně zvládnutým stylem. Snad jen novela *Čerň a stříbro* (2014, česky 2015), pojednávající o nesnázích soužití mladé rodiny ve stínu umírání chůvy a hospodyně, nebyla přes své kvality přijata tak jednoznačně. U Saviana, jehož se u nás ujalo nakladatelství Paseka, naopak došlo k poklesu zájmu u titulů, které byly esejističtější laděny či příliš úzce spjaty se specifiky Neapole a regionu Kampánie – viz například *Kráska a peklo* (2009, česky 2010). Zato svou dvoudílnou beletristickou sondou do prostředí nezletilých neapolských camorristů, kteří se často rekrutují z prostředí „slušných“ středostavovských rodin, *Piraně* (2016, česky 2019) a *Zuřivý polibek* (2017, česky 2021), opět zabodoval. Savianovy romány o dětské mafii navíc zdůrazňují endemické sepjetí fenoménu camorry (a organizovaného zločinu

obecně) jakožto původce vysoce násilného prostředí s územím Neapole a jejího okolí.

Neapolská čtvrť coby líheň krutosti a násilí je i jednou z tematických konstant díla tajemné entity píšící pod jménem **Elena Ferrante**. Ta svým mezinárodním bestsellerem, tetralogií *Geniální přítelkyně* (2011–2014, Prostor 2016 až 2018), popularitu obou výše zmíněných autorů předčila. Přitom když vydalo nakladatelství Kniha Zlín roku 2011 český překlad jejího románu *Dny opuštění* (2002), jehož tématem je manželská nevěra a rozpad rodiny intelektuálky žijící v Turíně, nikdo by si na úspěch fenoménu Ferrante nepsal. Ten přišel skutečně až s neapolskou ságou, ve které se šťastným způsobem mísí příběh o ženském přátelství a rivalitě, lovestory, bildungsroman s až sociologickou sondou do života obyvatel jedné chudé neapolské čtvrti, to vše na pozadí přibližně půlstoletí bouřlivých italských poválečných dějin. Další díla Eleny Ferrante vydaná péčí nakladatelství Prostor, jak ta napsaná před tetralogií: *Tíživá láska* (1992, česky 2018) a *Temná dcera* (2006, česky 2019), tak i nejnovější *Prolhaný život dospělých* (2019, česky 2020) už tak jednoznačně úspěšná nebyla. U prvních dvou to je dost možná způsobeno uměleckou

nárocností jazyka i struktury textů, neboť v *Geniální přítelkyni* šla Ferrante víc vstříc průměrnému čtenáři, aniž přitom odradila tzv. fajnšmekry, v případě posledního románu může být na vině jisté recyklování témat, postav, prostředí. V každém případě se ukázalo, že popularita děl Eleny Ferrante přiměla české nakladatele hledat další potenciální bestselery mezi texty s následujícími ingrediencemi: ženská vypravěčka, za-

ostalý jih, komplikované až drsné rodinné vztahy, sága.

Šťastnou ruku mělo v tomto směru nakladatelství Argo při vydání románu *Navrátilka* (2017, česky 2018) a jeho pokračování *Návrat do Borga Sud* (2020, česky 2021) **Donatelly Di Pietrantonio**, která vypráví syrový příběh o složitém vztahu dvou velice odlišných sester, situovaný do regionu Abruzzo. Podobně jako Ferrante ukazuje konflikt dialektu, v němž většina postav myslí a „žije“, se spisovnou itaštinou, šířenou školou a médií, jako závažný kulturní střet. Ve své *Navrátilce* navíc citlivě zprostředkovala téma úřady neposvěcené adopce, založené jen na ústní dohodě biologických a náhradních rodičů, k níž v Itálii často docházelo, a to zejména v chudších regionech, jak líčí i úspěšný román sardské spisovatelky **Michely Murgii** *Accabadora* (2009, Paseka 2014), věnovaný zejména kontroverznímu tématu lidových vykonavatelů eutanazie.

Na vlně „ferrantemánie“ se svezly i dva romány rodačky z Apulie **Rosy Ventrelly** (* 1974): *Příběh spořádané rodiny* (2018, česky Argo 2019), situovaný do chudého Bari v sedmdesátých letech minulého století, a *Pomluva* (2019, Argo 2021), který se odehrává v letech čtyřicátých. V obou bezesporu čtivých dílech je velice dobře zachyceno prostředí kraje ležícího v podpatku italské holinky, ale příběhy o vášni a cti místy sklouzávají do žánru červené knihovny.

Lépe si s románovým obrazem rodiny poradily dvě současné sicilské spisovatelky **Stefania Auci** (* 1974) a **Nadia Terranova** (* 1978). Auci si za námět zvolila Floriovy, jednu z nejslavnějších a nejmocnějších sicilských rodin konce 19. a začátku 20. století. Jejich nelehkou cestu za společenským a finančním úspěchem i jejich následný strmý pád zachytila a faktograficky pečlivě zdokumentovala v dvoudílném mezinárodním bestselleru *Sága rodu Floriů* (2019 a 2021). Česky je vydává Metafora jako trilogii: v roce 2020 vyšel první díl, na roky 2022 a 2023 pak chystá díly zbylé. Floriové jsou výpravnou epickou freskou, lyrický román Nadii Terranovy *Sbohem, přízraky*

(2018, Odeon 2020) je naopak výrazně komorního rázu. Jeho tématem je rozpad rodiny (otec jednoho dne beze slova rozloučení zmizí), nahlížený z velkého časového odstupu dcerou, která se vrací do rodné Messiny vyklidit byt a „utkat se“ s duchy minulosti.

Když na Sicílii a na poli ságy ještě zůstaneme, zajímavým příspěvkem k literatuře psané ženami, o ženách, ale nejen pro ženy je rozsáhlý román **Goliardy Sapienzy** (1924–1996) *Umění radosti* (1998, Host 2020). Jeho děj se odehrává na

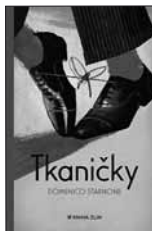

Sicílii a později v Římě, v prvních sedmi dekadách dvacátého století. Hlavní hrdinka, bisexuální a nezkrtná Modesta, je ale spíše než plnokrevnou postavou symbolem sexuální, společenské a politické revolty. Textu, který doprovázela skandální pověst a který vyšel až po autorčině smrti, by ale prospělo redakční krácení, v téhle podobě může být pro řadu čtenářů hůře stravitelný.

Aby nevznikl mylný dojem, že tématu rodiny se dnes věnují jen ženy, můžeme zmínit hned dva vynikající romány napsané muži: dospívání ve smíšené židovsko-katolické římské rodině s notnou dávkou sebeironie a nadsázky vylíčil **Alessandro Piperno** (* 1972) ve své prvotině *S těmi nejhoršími úmysly* (2005, Paseka 2015). Převážně v Římě se odehrává i jímavý příběh očního lékaře Marca Carrery, přezdívaného pro svou schopnost setrvat na místě i uprostřed bouří a hurikánů Kolibřík, jímž se českým čtenářům stejnojmenným románem (2019, Odeon 2021) poprvé představil oceňovaný italský romanopisec **Sandro Veronesi** (* 1959). Na rok 2022 chystá Argo rodinnou ságu *Tak i na zemi* (2012), situovanou do násilného prostředí sicilského Palerma druhé poloviny 20. století, jejíž autor **Davide Enia** (* 1974) je známý zejména jako úspěšný dramatik.

Se jménem Eleny Ferrante bývá spojováno jméno spisovatele **Domenica Starnona** (* 1943). Spekuluje se, že Ferrante je buď on, nebo jeho manželka Anita Raja, případně že je mužskou polovinou této záhadné autorky. Jisté je ale jen to, že i on, tak jako Ferrante, vládne sugestivním stylem, i on těží z prostředí rodné Neapole a ve svých dílech se často věnuje soukromému peklu rodinných vztahů. Český ho vydává Kniha Zlín:

zatím vyšly dva díly z jeho citové trilogie *Tkaničky* (2014, česky 2019) a *Důvěrnosti* (2019, česky 2020). Zdařilejší *Tkaničky* jsou vícehlasým románem, který nahlíží téma manželské nevěry, otcova odchodu od rodiny i jeho (ne)dobrovolného návratu z pohledu všech zúčastněných: jak viníků, manžela a manželky, tak i obětí, kterými jsou děti. *Důvěrnosti* jsou strukturované podobně, opět je rodinné trauma, třebaže v tomhle případě jen implicitní, nahlíženo z úhlu pohledu více postav: otce, dcery a milenky, ale působivost *Tkaniček* nedosahují. Do léta má ale Kniha Zlín vydat překlad Staronova mistrovského díla *Via Gemito* (2000), autobiografického románu o ošidnosti paměti a o neapolském dětství a dospívání poznamenaném frustrovaným a násilnickým otcem, zneuznaným malířem, který viní ze všech svých neúspěchů manželku. Téma (ne)soudržnosti manželských vztahů neotřeले zpracoval i **Marco Missiroli** (* 1981) v kvalitním románě o manželské krizi *Věrnost* (2019, Argo 2020).

Jedna z linií vedoucích od Ferrante nás přivede i k **Else Morante** (1912–1985), jedné z největších italských spisovatelek minulého století, která je jejím přiznaným vzorem. Na jaro připravilo Argo překlad jejího druhého románu *Arturův ostrov* (1957): poetického vyznání ostrovu Procida v Neapolském zálivu vyjádřeného prostřednictvím malého protagonisty a vypravěče Artura, s nímž prožíváme jeho prvních šestnáct let života, poznamenaných trvalou absencí matky, která zemřela při porodu, a častými absencemi nestálého a nedospělého otce.

Ze zcela jiného neapolského soudku je román *Všichni mají pravdu* (2010, česky Dybbuk 2019) a volně navazující povídková sbírka *Tony Pagoda a jeho přátelé* (2012, česky 2021) dnes už slavného režiséra **Paola Sorrentina** (* 1970). Ten dal v obou dílech slovo stárnoucí neapolské popové hvězdě Tonymu P., aby ve strhujícím proudu expresivního monologu evokoval Neapol svého mládí i dospělosti a zejména aby oslavil život.

V souvislosti s Neapolí nelze opomenout ani tvorbu dalších dvou velkých spisovatelů **Anny Marie Ortese** (1914–1998) a **Erriho De Lucy** (* 1950). Vydání překladu monumentálního románu *Žalostící stehlík* (1993, Rubato 2019) Anny Marie Ortese splácí jeden z mnoha dluhů, které vůči italské literatuře dosud máme. Děj románu s mysteriózně-fantastickými prvky, zasazený do úchvatně vylíčené Neapole konce 18. století, neubíhá přímočaře, je sledem přepisujících se obrazů nejednoznačné skutečnosti a jako takový není přístupný prvoplánovému čtení. Kdo ale podlehe kouzlu magického světa, který Ortese stvořila, bude bohatě odměněn. Útlý bildungsroman *Boží hora* (2001, Pistorius a Olšanská 2015) Erriho De Lucy je též náročný text, neklade však čtenáři tolik překážek. Autor v něm sugestivním způsobem evokuje již zmizelou poválečnou Neapol očima chlapce dospívajícího ve čtvrti Montedidio. V dalším do češtiny přeloženém De Lucově díle *Obnažená příroda* (2016, Pistorius a Olšanská 2018) se z Neapole přesouváme do hor v severní Itálii, na hranici s Francií mezi převaděče ilegálních přistěhovalců. Jako všechny autorovy příběhy má i tento filozoficko-náboženský přesah, vyjádřený působivou zkratkou podobenství.

K Errimu De Lucovi mají svými tématy i stylisticky blízko **Antonio Moresco** (* 1947) a **Paolo Cognetti** (* 1978). Moresco je jedním z nejoriginálnějších současných italských prozaiků a v češtině máme zatím k dispozici jen jeho útlou novelu *Světýlko* (2013, Dybbuk 2016), báseň v próze nejen o návratu k přírodě, ale zejména o shledání se sebou samým. Cognetti, jehož se ujalo nakladatelství Odeon, se proslavil zejména oceňovaným iniciačním románem *Osm hor* (2016, česky 2017) o lásce k horám, na který navázal deníkově laděnými prózami *Divoký kluk* (2017, česky 2018) a *Nikdy nevystoupat na vrchol* (2017, česky 2019). Nyní se jeho čeští příznivci můžou těšit na román *Vlčí štěstí* (2021), jehož vydání se plánuje na letošní léto.

Snažila jsem se v krátkosti představit zejména novější či méně známé spisovatele, vyšly však i tituly moderních klasiků. Tedy aspoň jmenovitě: Nakladatelství Dokořán se systematicky věnuje

dílu **Itala Calvina** (1923–1985) a kromě reedic vydalo znamenité svazky povídek *Nesnadné vzpomínky* (česky 2018), *Nesnadné idyly* (1958, česky 2018), *Kosmické grotesky* (1965, česky 2021) a román-esej *Palomar* (1983, česky 2021). Mladá Fronta pokračuje ve vydávání textů **Claudia Magrise** (* 1939), díky tomu máme v češtině román *Pro nedostatek důkazů* (2015, česky 2019). Další výborný historický román **Sebastiana Vassalliho** (1941–2015) *Chiméra* (1990) vydali Pistorius a Olšanská (2020). Divadelní ústav publikoval rozsáhlý dvousvazkový výběr z divadelních textů nobelisty **Luigiho Pirandella** (1867 až 1936) *Hry I a Hry II* (česky 2016 a 2018).

Vzhledem k omezenému rozsahu článku se nedostalo na žánrovou literaturu (detektivní romány a komiksy), poezii a esejistiku. Ráda bych však na závěr upozornila alespoň na pár kvalitních titulů z nabídky pro děti a mládež. Nakladatelství Slovart vydalo román *Vzdálenost mezi mnou a třešní* (2018, česky 2019), ve kterém autorka **Paola Peretti** (* 1986) citlivě a s humorem zpracovala téma ztráty zraku. Její devítiletá hrdinka Mafalda trpí nevléčitelnou oční chorobou, ale přesto dokáže vést život plný dobrodružství jako zdravé děti. Další romány jsou z produkce nakladatelství Bookmedia. Trojdielná fantasy série *Petrademone* (2018 a 2019), s níž režisér **Manlio Castagnia** (* 1974) debutoval jako spisovatel, nabízí napínavé čtení nejen pro kategorii „young adult“, ale pro všechny, kdo mají rádi cestování do paralelních světů. Český vyšly dva díly: *Kniha bran* (2020) a *Země nenávratna* (2021). Na malý irský ostrov, kde podezřele často dochází k tragickým a nešťastným událostem, jejichž vysvětlení je možná ukryto v jednom záhadném kameni, čtenáře zavede fantasy *Sedmý kámen* (2018, česky 2021) **Guida Sgardoliho** (* 1965), uznávaného autora literatury pro děti.

P. S. Čestným hostem letošního veletrhu Svět knihy je Itálie; kromě řady nových knih to znamená i příležitost setkat se na živo s jejich autory. Jste srdečně zváni!

ALICE FLEMOVÁ | Alice.Flemrova@ff.cuni.cz

Elsa Morante: povolání vypravěč

V srpnu uplyne sto deset let od narození Elsy Morante, která si nepřála být označována za spisovatelku a dávala přednost mužskému tvaru spisovatel. Vysvětlovala to tím, že „rodové pojetí spisovatelek jakožto nějaké separátní kategorie dosud zavání společností harémů“. Třebaže se v roce 1957 stala první ženou, která získala literární cenu Premio Strega, jež jí byla udělena za román *Arturův ostrov*, a její tvorba byla předmětem zájmu kritiky i laické veřejnosti, zůstala trochu ve stínu svých mužských kolegů a jejímu neobyčejnému literárnímu talentu, oprávněnému o přirozenou potřebu stát na straně slabých a bouřit se proti bezpráví, se dostává zasloužené pozornosti až nyní.

Narodila se 18. 8. 1912 v Římě a zde také 25. 11. 1985 zemřela. Dětství prožila v lidové čtvrti Testaccio v nezvyklé rodině. Její matka Irma Poggibonsi, učitelka židovského původu, byla provdaná za Sicilana Augusta Moranteho, vychovatele v nápravném zařízení, ale v jejich rodině byl častým hostem „strýček“ Francesco Lo Monaco, poštovní úředník, taktéž ze Sicílie. Někteří spisovatelčini biografové tvrdí, že on byl biologickým otcem Elsy i jejich tří sourozenců, jiní, že Elsa byla dcerou Augustovou. V každém případě zvláštní rodinné prostředí – Augusto byl údajně homosexuál – se nepochybně promítlo do Elsiny psaní i jejího života. Konstantním tématem jsou pro ni právě vztahy rodičů a dětí, a ač sama děti neměla, většina toho, co napsala, se týká mateřství a dětství.

Z domova odešla sotva plnoletá, jelikož měla napjatý vztah se zbožňovanou i nenáviděnou matkou. Začala časopisecky publikovat první povídky a pohádky, v prostředí mladých římských literátů poznala Alberta Moravii, za něhož se v roce 1941 provdala. Za války se z politických i rasových důvodů společně skrývali v městečku Fondi na jihu od Říma. Po osvobození se oba naplno věnují psaní. Moraviova kariéra se okamžitě naplno rozjíždí, Morante se prvního úspěchu dočká v roce 1948, když vydá svůj první román *Lež*

a kouzlo (do češtiny zatím nepřeložený) a získává cenu Premio Viareggio. Tento román působil v době vrcholícího neorealismu jako z jiného světa a jiného století. Rozsáhlá rodinná sága plná nešťastných lásek a komplikovaných rodinných vztahů přiznaně otila velké romány 19. století, které však v Itálii neměly tradici. Další román *Arturův ostrov*, lyrický příběh o osamělém dětství a dospívání uprostřed panensky krásné přírody ostrova Procida, vydala v roce 1957 (česky vyjde 2022). Dostalo se mu velmi příznivého přijetí a vypadalo to, že autorčina literární hvězda se rozzářila naplno.

V roce 1961 se ale vztah s Moraviou rozpadl, Elsa prožívá nešťastné lásky a první tvůrčí blok. Vydává povídkovou sbírku *Andaluský šál* (1963) a žánrově heterogenní text *Svět zachráněný dětmi* (1968). V pořadí třetí román *Příběh v historii* vychází v roce 1974 (česky 1990). Vrátila se v něm do doby druhé světové války a za protagonistku si vybrala obyčejnou římskou učitelku, poloviční židovku, malé zrníčko semleté soukolem dějin, které zde nahlédla ve velice pesimistickém duchu. Až na malé výjimky byl román kritikou přijat negativně, jedni odsuzovali autorčinu snahu o lidový román, jiní ideologické pochybení, jehož se dopustila svým historickým pesimismem. Bohužel už jí zbytek života žádné

radostné překvapení nechystal. Těžce prožívala atmosféru sedmdesátých „olověných“ let, kdy v Itálii probíhala de facto občanská válka mezi krajní levicí a pravicí, která rozdělila celou společnost. Roku 1975 je zavražděn její přítel Pier Paolo Pasolini. Přidávají se zdravotní obtíže, špatně se hojící zlomenina ji upoutá na lůžko, po nezdařeném pokusu o sebevraždu už jen čeká

na smrt. Svůj poslední román *Aracoeli*, který vydala v roce 1982 (česky 1988), je příběhem stárnoucího homosexuála, který se v Andalusii rozhodne pátrat po stopách své zemřelé matky, a smutným loučením se světem, a hlavně s mýtem dětství, tím ostrůvkem krásy a čistoty v moři bolesti.

ALICE FLEMROVÁ | Alice.Flemrova@ff.cuni.cz

Kronika

Vzpomínka na PhDr. Anežku Fialovou

Foto: Josef Ščotka

Dne 20. 3. 2022 jsme si připomněli nedožitě 75. narozeniny PhDr. Anežky Fialové, dlouholeté knihovnice Muzea Kroměřížska, bibliografky, odbornice v oblasti knižní kultury, zvláště pak umělecké knižní vazby.

Narodila se 20. 3. 1947 v Šelešovicích, v malé obci nedaleko Kroměříže, dětství však prožila s rodiči v působivém prostředí Nížkého Jeseníku. Po studiu na Střední knihovnické škole v Brně absolvovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor knihovnictví a vědecké informace. Již během studia se zaměřila na problematiku české knižní vazby a na toto téma také v roce 1975 zpracovala diplomovou práci. V roce 1980 pak ve své disertační práci, nazvané *Česká moderní knižní vazba*, sepsala komplexní studii o českém knihařském uměleckém řemesle v 19. a 20. století.

Anežka Fialová pracovala v letech 1966–1971 v Okresní knihovně v Karviné. Poté, když se s rodinou přestěhovala do Kroměříže, nastoupila v roce 1972 na místo knihovnice v Muzeu Kroměřížska, kde své odborné znalosti ještě rozšířila postgraduálním studiem muzeologie na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Brně.

Za více než třicet let působení v muzejní knihovně vykonala velký kus práce. Starala se o akvizice, katalogizaci, systematicky vytvářela fond regionální literatury, poskytovala bibliograficko-informační služby a konzultační činnost ne-

jen běžným čtenářům, ale především odborným pracovníkům a studentům. Průběžně např. vedla semináře pro žáky státního a arcibiskupského gymnázia, v letech 1993–1999 externě spolupracovala se Slezskou univerzitou v Opavě, Ústavem bohemistiky a knihovnictví. Od roku 1998 do roku 2003 přednášela obor Knižní kultura studentům Fakulty multimediálních komunikací při Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Byla také recenzentkou řady diplomových prací.

Anežka Fialová se věnovala přednáškově a výstavní činnosti. Byla např. kurátorkou výstavy *Česká a moravská bibliofilie 1900–1989, Pavel Josef Vejvanovský* (s J. Sehnalem, 1992), *Z historie kroměřížských tiskáren* (1993); působila jako členka redakční rady *Zpravodaje Muzea Kroměřížska* (1978–1993) a *Knihařského bulletinu* (Arcus, Vítězslav Práger – Černošice, 1996–2001).

Rozsáhlá je i její publikační činnost. Kromě příspěvků do regionálního tisku, odborných periodik nebo sborníků zpracovávala především personální bibliografie (Jindřich Spáčil, Josef Svátek, Daniel Sloboda, František Skopalík), texty do katalogů výstav osobností knižní vazby (Miroslav Janota, Ladislav Nováček, Eliška Čabalová),

byla editorkou katalogů výstavy *Triennale umělecké knižní vazby*. Spolu s Markétou Mercovou sestavila výběr textů z tvorby autorů spjatých svým životem a dílem s Kroměříží *Moje město. Kroměřížská čítanka* (Kroměříž/Zlín 2004 a 2006).

K zásadním počínům Anežky Fialové však bezesporu patří sestavení dvou rozsáhlých svazků *Bibliografie okresu Kroměříž* (Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín, Moravská zemská knihovna, Muzejní a vlastivědná společnost 1984, 2006), *Bibliografie českého knihařství* (spolu s M. Losenickou, Brno, Knihař 1998), *Bibliografie českého amatérského divadla* (Kroměříž a obce okresu Kroměříž, Praha 1999) nebo publikace *Nemovitě kulturní památky. Okres Kroměříž* (Brno 2000). V roce 2006 se autorsky podílela více než čtyřicet hesly z oblasti knižní vazby a medailony uměleckých knihařů v *Dodacích k Nové encyklopedii českého výtvarného umění*.

Anežka Fialová patřila mezi naše přední odbornice na uměleckou knižní vazbu. Spolupracovala s řadou teoretiků knižní vazby, přátelila se s vynikajícími českými knihvazači, např. s manželou Jiroutovými, Jindřichem Svobodou nebo Ladislavem Hodným. V pozici tajemnice a organizátorky se podílela na úspěšném průběhu několika roč-

níků prestižní celostátní soutěžní výstavy *Triennale umělecké knižní vazby*, kde se setkávali mladí tvůrci i v oboru již známé osobnosti.

Za svou práci byla Anežka Fialová několikrát oceněna. V roce 2000 byla jmenována Čestnou členkou Společenstva českých knihařů, v roce 2002 obdržela Medaili Maxe Švabinského za přínos k rozvoji knižní kultury a za práci ve výboru Švabinského kruhu přátel výtvarného umění a v roce 2004 jí byla udělena Cena Ludvíka Bradáče za osobní přínos k rozvoji umělecké knižní vazby.

Plně aktivní zůstala i po odchodu do důchodu. Mimo jiné sestavila bibliografii Daniela Slobody pro monografii *Rusava a Daniel Sloboda* (Muzejní a vlastivědná společnost, Brno 2011) nebo spolu s Oldřichem Fialou bibliografie *Hulín v literatuře a tisku* (Hulín. Město na křižovatkách. Brno, Muzejní a vlastivědná společnost 2014) a *Záhlinice, Chrášťany a František Skopalík v literatuře* (Záhlinice a František Skopalík. Příběh malé vesnice a velké osobnosti. Muzejní a vlastivědná společnost Brno, 2016).

PhDr. Anežka Fialová zemřela v Kroměříži dne 3. 1. 2019.

MARKÉTA MERCOVÁ

mercova@muzeum-km.cz

Mediální vzdělávání v knihovnách

Vzdělávat děti ve světě, který mají rádi

3. část

ilustrace: archiv Nadace OSF

Třetí článek z cyklu Mediální vzdělávání v knihovnách, který v rámci programu *Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím* připravuje Nadace OSF, přináší rozhovor s designérkou a výtvarnicí Evou Nečasovou, která se také několik let věnuje propojení technologií a vzdělávání, o tom, jak k mediálnímu vzdělávání a současným technologiím přistupuje.

Ve své práci propojujete technologie a vzdělávání. Jak jste k tomu spojení došla?

Mě věci kolem technologií hodně zajímaly už od mala. Jako první v ulici jsme měli počítač. Seděla jsem u něj, co to šlo. Můj syn Oskar to má

teď vlastně podobně. Pro něj jsou počítače hodně důležité a já se mu chci nějak přiblížit. Snažím se vnímat, co má rád a čím žije. To je asi hlavní důvod, proč jsem začala pracovat s dětmi: baví mě poslouchat, co je zajímavé. A na základě

jejich zájmů je směřovat ke kreativě a poznávání.

Jak zvládáte sledovat neustálý příval technologických novinek a trendů?

I když se snažím tomu celkem intenzivně věnovat, nezvládám. Nikdy ale nejdu moc do hloubky. Maximálně předám dětem úplné základy, a pak už jen pozoruji, na co přicházejí ony, a učím se od nich. Nacházíme společná témata, stavíme mosty, poznáváme se navzájem.

Jeden z nástrojů, který využíváte, je hra Minecraft. Jde o opravdu populární záležitost a vlastně i do knihoven často děti chodí hlavně „pařit“, protože jsou tam k dispozici počítače a internet. Takže je výborný nápad využít toho dětského zájmu k výuce...

Přesně tak. Minecraft děti táhne, takže proč ho nevyužít jako nástroj.

Jak vypadá prostředí Minecraftu?

Minecraft je hra s otevřeným světem, takzvaně sandboxová. To znamená, že poskytuje neomezené možnosti pohybu. Zároveň je na ní přitažlivé, že hráči mohou ovlivňovat, jak vypadá celý herní svět. Dělalji to pomocí takzvaných módů. Je to nesmírně komplexní, propracovaná záležitost. Když jsem to před sedmi lety poprvé otevřela, řekla jsem si: Tak to je síla! Tomu nejde porozumět. A je pravda, že než se člověk zorientuje, chvíli to trvá. Ale dospělému k výuce stačí úplné základy. Děti už si zbytek zařídí samy. Minecraft má několik edicí a jednou z nich je Minecraft Education Edition (EE). Tato vzdělávací edice je rozšířená o některé nástroje, které v Minecraft Java nenajdete – například deník a další. A stojí za tím velká komunita lidí vytvářejících obsah, který můžete v lekcích využít.

Jak taková lekce vypadá v praxi?

Pokud jste s dětmi na jedné IP adrese, třeba ve škole, knihovně, a máte více počítačů, tak se snadno propojí do jednoho světa, kde spolupracují. Jako lektor si můžete lekce předtím vyhledat v databázi na internetu nebo použít ty, které má Minecraft EE přímo v sobě. Anebo vytvořit vlastní.

Jak pak vypadají jednotlivé lekce, které si můžete stáhnout?

Bývají často v angličtině, někdy je tedy třeba je přeložit. A rozsah témat je velký! Matematika, biologie, historie, umění... Je tam například lekce chemie nebo mindfulness, kde děti hrají za ry-

tíře, který se má utkat s drakem. V EE edici mají speciální deník a kameru. Do deníku mohou poslat, jak se cítily při plnění úkolů, což může otevírat diskusi o tom, jak žít všímavěji: vnímat víc svoje emoce, popisovat je, orientovat se v nich. Existují také takzvané měsíční stavební výzvy. Z jedné takové výzvy, která probíhala ve spolupráci s NASA, vznikla lekce s modelem mezinárodní vesmírné stanice. Děti v ní plují prostorem a zapisují si do deníku, co objevily, co je zaujalo. Minecraft EE myslí také na výuku programování. Má v sobě vnořený super nástroj, který se jmenuje Code Builder. V něm mohou děti programovat pomocí blokového programování nebo rovnou kódu.

A jak může vypadat lekce, kterou si lektor vytvoří sám?

Dejme tomu, že chcete s dětmi procvičit „ička“ na konci podstatných jmen v množném čísle. Postavíte si budovu s několika pokoji, očísľujete je a do každého umístíte tabuli s textem k doplnění „iček“. V každém pokoji může také pomoci NPC, tedy Non-player Character postava, kterou neovládá hráč, do níž vložíte informace se zadáním. Tyto postavy vypadají třeba jako vesničani. Když se na ně klikne, objeví se text. Děti pak procházejí pokoje, přečtou si zadání od NPC a do deníku zaznamenávají svá řešení. Hotový deník na konci zašlou lektorovi mailem.

Má práce s dětmi v online herním světě nějaká specifika?

Výuka v prostředí Minecraftu podle mě není pro všechny děti. Já osobně to vnímám spíše zájmově, třeba jako kroužky. Může to být skvělé pro ty, které to k technologiím táhne a mají problém naučit se látku tradičním způsobem. A ze strany dospělých je třeba také určitě tolerance – konflikty vznikají snadno, je to samé podkopávání do voidu nebo výbuchy TNT...

My zatím doma známe spíše programovatelného robůtka Ozobota, kterému kreslíme barevný kód fixami na papír a on podle něj jede. Syn se taky učí programovat ve Scratchi.

Blokové programování, kde je zdrojový kód programu rozčleněn do samostatných bloků, je hodně rozšířené. Pomocí bloků tedy neovládáte jen Ozoboty, ale třeba Micro:bit, Arduino a další. Scratch je opravdu šikovný freeware vyvinutý na MIT, ve kterém můžete vyrábět hry nebo jiné multimediální věci.

Dospělí ale nechtějí, aby menší děti trávily moc času u počítače, přitom by ale vzdělání v oblasti technologií ocenili. Jde to nějak zařídit, nebo je to oxymoron?

Jasně, většinou chceme, aby děti alespoň do třetí třídy mohly na svět i sahat, nejen aby klikaly myši nebo ťukaly do mobilu. Takže jsme hledali nějaké cesty, jak jim zprostředkovat know-how o technologiích, aniž bychom je používali. Mně se osvědčila hravá metodika Hello Ruby. Jsou to tři knížky od Lindy Liukas, v češtině je vydalo nakladatelství Dynastie. Knihy provedou děti třemi okruhy: internet, hardware a programování. Letos vyjde ještě díl s umělou inteligencí. Knížky začínají pohádkami, hlavní hrdinkou v nich je holčička Ruby. Pak navazují pracovní cvičení.

Jak na to reagují děti? Nechybí jim display?

Vždycky se na lekce těšily. Dělalí jsme třeba bojovku – vytiskla jsem papírové drahokamy a schovala je ve třídě. Děti se měly doptávat, kde jsou. Čím přesnější dotazy měly, tím dříve je našly. Pak jsme se bavili o algoritmizaci, o internetu a o tom, co změnil v našich životech. Také o tom, že fyzicky existuje, že je to síť podmnožských kabelů. Hráli jsme si se šiframi... Já osobně mám nejradši lekci o bezpečnosti na internetu. Bylo zajímavé pozorovat, jak děti vnímají rozdíl mezi fakty a názory.

Je možné přímo podle knih Hello Ruby rovnou učit?

Je to skvěle zpracovaná zábavná metodika, jak předat dětem znalosti a dovednosti, ale i když jsem knihy nastudovala, stejně jsem přípravou na každou lekci strávila kolem dvou hodin. Napsala jsem tedy Lindě, autorce, zda bych mohla mnou zpracované lekce nabídnout zdarma učitelům a lektorům, a ona souhlasila! Ve spolupráci s nakladatelstvím Dynastie teď chceme poskytnout dobře připravené nástroje pro výuku technologií

na prvním stupni. Lekce jsou strukturované podle E-U-R, obsahují tisknutelné pracovní listy a budou v nich uvedeny výstupy podle RVP. Vše ke stažení zdarma, stačí jen pořídit knížky.

Máte zkušenosti ještě s další metodou, jak pracovat s dětmi mimo digitální prostředí a zároveň je učit základy programování?

Ano, třeba deskovka Scottie Go! je skvěle udělaná. Propojuje mobilní aplikaci s kartonovými programovacími bloky, které slouží pro sestavení algoritmů. Na jejich základě se pak postavička mimozemšťana Scottieho pohybuje v aplikaci. Tím, že si děti mohou programovací bloky „osahat“, je pro ně mnohem snazší prolomit bariéru spojenou s abstraktním pojmem programování. Ta hra děti hodně baví a mě taky.

LUCIE TOMANOVÁ

Užitečné tipy pro vás

— Projekty **Evy Nečasové** najdete na stránce www.designity.cz.

— Desková hra **Městečko Kybernetov**, která vznikla ve spolupráci Michaely Drahoňovské a NÚKIBU, cílí na děti ve věku od pěti do devíti let, kterým představuje základní pravidla v situacích z online světa. Věnuje se tématům jako je kyberšikana, kybergrooming, netholismus a zdraví v online světě.

— Kniha **Hry, síť, porno**, za níž stojí Michaela Slussareff, může sloužit jako průvodce džunglí digitálního dětství a puberty.

— Tým **Replug.me** nabízí workshopy a kurzy zaměřené na nástrahy návykového chování při používání digitálních technologií.

— Reportéři bez hranic iniciovali mincraftový projekt **The Uncensored Library**, díky kterému vznikl svět s virtuální knihovnou, který umožňuje přístup k cenzurovaným článkům z různých koutů světa.

Článek vznikl ve spolupráci s Nadací OSF, která v rámci programu *Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím* podporuje knihovny v jejich úsilí v oblasti celoživotního vzdělávání veřejnosti zaměřeného na rozvoj mediální gramotnosti.

Posláním Nadace OSF je podpora živé občanské společnosti. Nadace se nebojí otevírat citlivá a opomíjená témata a společně s dárci hledat průkopníky, kteří taková témata budou rozvíjet.

Lucie Tomanová je nezávislá publicistka s hlubokým zájmem o vědu a nové společenské fenomény. Vystudovala agrobiologii na ČZU a žurnalistiku na FSV UK.

TEREZA LIŠKOVÁ | tereza.liskova@osf.cz

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v *Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR*.

Knihovna Ernsta Abbeho v německé Jeně letos slaví 125. výročí svého založení a intenzivně se připravuje na otevření nové budovy v roce 2023.

Knihovna se rozhodla připravit pro obyvatele města rozsáhlou anketu s cílem zjistit, jaké služby od ní požadují. Pro oslovení respondentů bylo vybráno speciálně upravené elektrické jízdní kolo. Úprava kola měla evokovat svojí strukturou dům a je tak propojena s mottem městské knihovny – *Celý svět v jednom domě*. Na kolo byl umístěn dřevěný speciální box s vzhazovacím otvorem. Kolo objížďelo organizace pro migranty, kancelářskou čtvrt' Winzerala, účastnilo se rodinného odpoledne v kulturním centru. Většinu respondentů zajímavý dopravní prostředek zaujal a ochotně odpovídali na otázky. Ve vztahu ke knihovně padaly pozitivní pojmy jako autenticita, otevřenost, citlivost, nadšení, přátelskost a atmosféra. Negativně obyvatelé Jeny vnímali pojmy jako registrace, poplatky a termíny. Lidé ocenili projekty knihovny, jazykové vzdělávání pro migranty a serióznost knihovny. Otázky k nové budově knihovny se týkaly pohodlného sezení, speciálního prostoru rodiče s předškolními dětmi a relaxačních koutků. Za samozřejmost se považuje bezbariérovost, genderově neutrální toalety, dostatek parkovacích míst pro kola nebo pronajímatelné společenské místnosti.

(*BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 73, Nr. 12, 2021, s. 656–657*)

Parlamentní knihovny hrají klíčovou roli při poskytování informační podpory osobám s rozhodovací pravomocí po celém světě a také pochopitelně celily bezprecedentní situaci s pandemií covid-19.

V této souvislosti se snažily upravit své postupy. Služby se adaptovaly do virtuálního prostředí, zlepšila se týmová komunikace uvnitř knihoven ve snaze předvídat budoucí překážky. Parlamentní knihovna v kanadském Quebecu má bohatou sbírku více než dvou milionů dokumentů. Poskytuje spolehlivé a nestranné informace a analýzy pro své uživatele. Těmi jsou především poslanci, administrativní zaměstnanci, ale i běžní občané. Referenční služby nabízejí informace, školení a výzkumné služby pro poslance, což rovněž přispívá k produkci a šíření znalostí o historii

a vývoji parlamentarismu a parlamentních institucí. Oddělení akvizice zodpovídá za získávání a zpřístupňování dokumentů a vyrábí také indexy rozprav pro parlamentní jednání. Odbor digitalizace řídí parlamentní, institucionální a administrativní záznamy parlamentu. Kromě toho zaměstnanci knihovny sdílejí své odborné znalosti a poradenské služby v oblasti digitálního kurátorství. Tyto digitální služby a přístup k informacím na dálku se velmi rozšířily v souvislosti s covidovou pandemií a uzavřením budovy parlamentní knihovny.

(*IFLA Journal – Volume 48, Number 1, March 2022, s. 9–19*)

Univerzitní knihovna Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici se dlouhodobě snaží o prosazování principů otevřeného přístupu k výsledkům vědy a výzkumu.

K rozvoji agendy otevřené vědy se univerzita přihlásila v dlouhodobém záměru na léta 2021–2026. Přijetí politiky otevřeného přístupu se stalo součástí hlavních úloh univerzity. Jedním z implementačních prvků je rUMBa repozitář, který univerzitní knihovna na podnět přímo z prostředí univerzity bude od roku 2020 na platformě DSpace, otevřeného software se širokou uživatelskou základnou na celém světě. Pandemická situace velmi posílila zájem o vydávání online publikací ve vydavatelství Belianum. Takto zveřejněné publikace jsou potenciálním zájemcům dostupné bez omezení. Postup od schválení a zařazení publikace do edičního plánu až po publikování je výsledkem mnoha kroků, do kterých je třeba implementovat nová pravidla. Univerzitní knihovna proto připravila návrh na doplnění metodických materiálů pro autory publikací ve vydavatelství Belianum. Stanovila postupy a principy vydávání online publikací tak, aby splňovalo určitá kvalitativní kritéria. Na základě principů této politiky budou všechny publikace, které nepodléhají komerčnímu zájmu, vydané ve vydavatelství Belianum zveřejňované v institucionálním repozitáři univerzity. Od vědeckovýzkumných pracovníků se zároveň požaduje, aby v repozitáři průběžně zpřístupňovali aktuální výstupy vědecké práce publikované i v jiných vydavatelstvích, pokud jim to licenční podmínky dovolují.

(*Bibliotheca Universitatis – ročník 17, číslo 2, 2021/2022, s. 21–23*)

Před 80 lety, **1. 6. 1942**, byl nacisty popraven **Vladislav Vančura** (* 1891), jeden z největších českých spisovatelů, autor *Markéty Lazarové*, *Rozmarného léta*, *Útěku do Budína*, *Konce starých časů*, nedokončených *Obrazů z dějin národa českého* a řady dalších děl.

Před 70 lety, **2. 6. 1952**, zemřel **Bohumil Mathešius** (* 1888), český básník a překladatel.

Před 140 lety, **7. 6. 1882**, se narodil český básník, prozaik a novinář **Rudolf Těsnohlídek** († 1928), jehož dnes máme v paměti především jako autora *Lišky Bystroušky*, kterou Leoš Janáček proměnil v jednu z nejkrásnějších českých oper.

Před 70 lety, **7. 6. 1952**, se narodil turecký prozaik **Orhan Pamuk**, nositel Nobelovy ceny za literaturu (2006), z jehož díla vyšla česky esejisticko-vzpomínková kniha *Istanbul*, soubor esejů *Jiné barvy* a romány *Tichý dům*, *Bílá pevnost*, *Černá kniha*, *Nový život*, *Jmenuji se Červená*, *Sníh*, *Muzeum nevinnosti*, *Coś divného v mé hlavě* a *Rusovláška*.

Před 50 lety, **8. 6. 1972**, se narodil český spisovatel **Jaroslav Rudiš**, autor *Nebe pod Berlínem* či úspěšně zfilmovaného *Grandhotelu* a spoluautor komiksu *Alois Nebel*; nejnověji vzbudil velkou pozornost románem *Winterbergova poslední cesta*, který napsal v němčině; dále vydal prózy *Potichu*, *Konec punku v Helsinkách*, *Národní třída* (zfilmováno) nebo *Český ráj*.

Před 40 lety, **10. 6. 1982**, zemřel **Rainer Werner Fassbinder** (* 1945), kontroverzní německý filmový scenárista, režisér a dramatik, který za svůj krátký život stačil natočit přes čtyřicet filmů, z nichž mnohé jsou adaptacemi známých literárních děl (mj. *Effi Briestová* či *Berlín, Alexandrovo náměstí*), a napsat řadu her (např. *Hořké slzy Petry von Kantové*).

Před 110 lety, **12. 6. 1912**, zemřel český prozaik a historik **Zikmund Winter** (* 1846), autor románu *Mistr Kampanus* či novely *Rozina Sebranec* nebo historické práce *Zlatá doba měst českých*.

Před 40 lety, **17. 6. 1982**, zemřel český historik a spisovatel **Zdeněk Kalista** (* 1900), autor knih *Tvář baroka*, *Česká barokní pouť*, *Karel IV. Jeho duchovní tvář*, *Valdštejn: historie odcizení a snu* a mnoha dalších či vzpomínek *Po proudu života*.

Před 210 lety, **18. 6. 1812**, se narodil ruský spisovatel **Ivan Alexandrovič Gončarov** († 1891), jeden z nejvýznamnějších prozaiků 19. století, autor románů *Všední příběh*, *Oblomov* a *Strž*.

Před 75 lety, **19. 6. 1947**, se narodil britský spisovatel indického původu **Salman Rushdie**. Jeho nejvýznamnějším dílem je román *Děti půlnoci* z roku 1981, oceněný prestižní Booker Prize. Rushdie se nejvíce „proslavil“, když byl za svůj román *Satanské verše* (1988) odsouzen íránským duchovním vůdcem ajatolláhem Chomejmím k trestu smrti pro urážku islámu a musel se několik let skrývat. Téměř všechny jeho další knihy vyšly také v češtině: romány *Hanba*, *Maurův poslední vzdech*, *Zem pod jejíma nohama*, *Zběsilost* a další, povídky *Východ, Západ* a autobiografie *Joseph Anton*.

Před 180 lety, **24. 6. 1842**, se narodil americký spisovatel a žurnalista **Ambrose Bierce** († 1914), autor *Ďáblova slovníku*, mistr satiry a černého humoru; česky dále např. výbor *Moxonův pán a jiné povídky*. Jeho zmizení v Mexiku v roce 1914 nebylo dodnes vysvětleno.

Před 200 lety, **25. 6. 1822**, zemřel **E. T. A. Hoffmann** (* 1776), všestranně nadaný německý spisovatel, malíř, kapelník, skladatel a dramaturg, autor románů *Ďáblův elixír*, *Životní názory kocoura Moura*, *Louskáček a myš král* a dalších, také mnoha povídek (*Mistr Blecha*) či romantické opery *Undine* (*Rusalka*).

Před 130 lety, **26. 6. 1892**, se narodila americká spisovatelka **Pearl S. Bucková** († 1973), nositelka Nobelovy ceny za literaturu (1938), autorka trilogie *Dobrá země*, *Synové* a *Rozdělený dům* z čínského prostředí, které důvěrně poznala v dětství a mládí.

Před 310 lety, **28. 6. 1712**, se narodil francouzský spisovatel, filozof a pedagog **Jean Jacques Rousseau** († 1778), autor děl *Nová Heloisa*, *Emil čili o výchování*, *O společenské smlouvě* nebo rozsáhlé autobiografie *Vyznání*.

Před 110 lety, **28. 6. 1912**, zemřel český básník a překladatel **Josef Václav Sládek** (* 1845), autor básnických sbírek *Jiskry na moři*, *Selské písně*, *České znělky*, *České písně*, *Nové selské písně*, *Za soumraku*, *Léthe* a jiné básně a dalších, psal též verše pro děti.

Portréty archiv autora

Rekonstrukce dvou největších poboček krajské knihovny ve Zlíně s. 186–189
↑ Jižní Svahy – oddělení pro dospělé

Koutek s počítači v pobočce Jižní Svahy →

↓ Víceúčelové pódium v dětském oddělení v Malenovicích, jehož realizace vyvolala nejvíce diskuzí s investorem

↑ Obvodní knihovna Malenovice, druhá největší pobočka KKFBZ – pohled do čítárny

↑ Obvodní knihovna Jižní Svahy, největší pobočka KKFBZ – chodba za vstupem

Divadlo v knihovně v Malenovicích →

Nebojte se samolepicích fólií na knihy...

Vyzkoušejte naše fólie s unikátní lepicí vrstvou
pro velmi snadnou aplikaci bez bublin!

Fólie pro nejsnadnější ruční aplikaci?

Vyzkoušejte **Filmolux SOFT**

Jedinečná patentovaná samolepicí fólie na knihy se sníženou počáteční přilnavostí lepicí vrstvy.

V případě nežádoucího přilepení lze fólii opět sejmout a znovu nalepit.
Pro snadné oddělení ochranného filmu je fólie v jednom kraji předříznutá.
Fólie je určena pro velmi snadnou a rychlou ruční laminaci všech typů přebalů a knižních desek. Role s návinem 25 m, v šířích 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 41 a 62 cm.

PVC fólie bez obsahu ftalátů?

Vyzkoušejte **Filmolux 900**

Samolepicí fólie na knihy se sníženou počáteční přilnavostí lepicí vrstvy, bez obsahu ftalátů.

V případě nežádoucího přilepení lze fólii opět sejmout a znovu nalepit.
Fólie je určena pro velmi snadnou a rychlou ruční laminaci všech typů přebalů a knižních desek. Silikonový podkladový papír s mřížkou pro snadné formátování.
Role s návinem 25 m, v šířích 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 41, 50 a 62 cm.

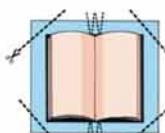
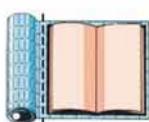
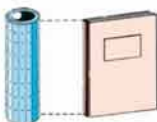

Ochranná fólie pro hladké povrchy.

Vyzkoušejte **Filmolux**

Samolepicí fólie na knihy se sníženou počáteční přilnavostí lepicí vrstvy za příznivou cenu.

Ochranná fólie na knihy pro hladké povrchy. Snadná aplikace, snadná korekce.
Silikonový podkladový papír s mřížkou pro snadné formátování.
Role s návinem 25 m, v šířích 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 41, 62 a 124 cm.

Snadná ruční aplikace

NESCHEN

Váš autorizovaný dodavatel:

Ceiba®

Ceiba s.r.o.
Jana Opletala 1265
Brandýs nad Labem-St.Boleslav
Tel.: 777345002

www.ceiba.cz